

7-ik szám. Február 17. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Tallián Ede.“ — „Bálban. (Költ.) *Udvardy Géztől.* — „A hosszú haju hölgy.“ (Beszély.) *Jókai Mórtól.* — „Az óraművek fejlődése.“ *Sipós Somától.* — A Nilus forrásainak felfedezői.“ — „Kaland a légphajón.“ — „Levelek Párisból.“ *Irányi Dánieltől.* — „Egy hét története.“ *Vadnai*

Károlytól. — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Zeneművek.“ — „Szerkesztői üzenetek.“
Képek: „Tallián Ede.“ — „Sir Baker és magyar neje.“ — „Fandango-táncosnők Sevillában.“ — „Kaland a légphajón.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

— (*Pákh Albert haláláról*) bőven szól az „Egy hét története.“ Az ott elmondottakhoz még csak annyit teszünk, hogy temetésén az Emich és Heckenast nyomdák személyzete is testületileg megjelent, s hogy a temetőben Greguss Agost tartott bucsubeszédet. *Izsó Miklós* jeles szobrászunk másolatot készített a boldogult arcáról, midőn már a ravatalan fekiúdt. A gyászhirot Debrecenben halotta meg, hol most a Csokónai-szoborral van elfoglalva, s azonnal Pestre sietett. Lapunk jövő számában mi is közölni fogjuk arcképét.

* (*A magyar miniszterium kinevezését*) halogató okokat találgatták mult héten a bécsi lapok, leginkább pedig akkor, midőn a miniszterségre kijelölt férfiak már Bécsbe is fölmentek, s a kinevezés még mindig késett. Az új „Presse“ azt állította, hogy a 65-ös bizottmány egyik pontja miatt van akadály, mely a katonai ügyekről szól. E lap úgy hallotta, hogy a magyar miniszteriumot nem is akarják kinevezni addig, míg a birodalmi két vagy három miniszter és a nyugati tartományok miniszteriuma meg nem lesz alakítva. Ez állításokat azonban a hivatalos „Abendpost“ alaptalannak nyilatkozta, mire újra megindultak a kinevezési hírek. A „P. Lloyd“ egy távirata azzal kecsegtetett, hogy a hivatalos kinevezést tegnapra, vagyis szombatra lehetett várni.

* (*Az Eszterházy hgi családnak*) Budán levő házában valamennyi szállást felmondták a lakóknak. Ebből azt következtetik sokan, hogy a hercegi család Bécsből valahára az ország fővárosába teszi át lakását. Különböen úgy mondják, hogy ama tizenkét palota építését, melyet a dunapartra tizenkét előkelő család egyenlő stýlben akarna építtetni, oly családok tervezik, kiknek eddig a fővárosban nincsen palotájuk, s nagy részök nem is lakott Budapesten. A terv már be is van nyújtva a városi hatósághoz. Bár a magyar főúri családok valamennyien az ország fővárosában telepednének le, hogy a bő költsékezések eredménye itthon maradna, s ne vándorolna idegen helyekre.

* (*A budai népszínház*) ajtai végre talán ismét csak megnyílnak a magyar színészet számára. Már régen zörögtek rajta, de nem hallották meg. Az idők e néma épület fölött is jobbra fordultak, mert mint hiteles források után beszélük, ő Fel-sége a magyar színészetnek Budán leendő állandósítását a város közönsége kérelmére megengedte. E szerint a népszínház mielőbbi megnyitását lehet várni.

* (*A nemz. muzeum múltárgyait*) el fogják vinni a párisi világkiállításra. Az országgyűlés közintézeti bizottsága beleegyezésével történt e határ-

zat, mely azonban szükségesnek tartotta a külön ör kiküldését is s e tiszttel Rómer Flóris ismert archaeolog van megbizva, ki Henszlmann Imre, országbiztos mellett különösen e tárgyaknak fogja szentelni figyelmét.

—v— (*Párisból Irányi Dániel hazánkfiá*) öt ftot küldött inségeseink részére, mely összeget a m. gazdasszonyok egyletének kézbesítők. Midőn a számüzött honfi keservesen szerzett kenyérfalatját inségés honfiaval megosztja, ez lelkesítő példaul szolgálhat mindazoknak, kiket a sors kedvezőbb anyagi körülmények közé helyzett. A közönség részéről e célra befolyó adományokat a szenvedők nevében a legnagyobb hálával fogadunk s azokat kiosztás végett rögtön átszolgáltatjuk a m. gazdasszonyok egyletének.

* (*A „Leitha“*) című bécsi új lap, mely melegen szokott írni a magyar ügyekről, egész határozottsággal erősíti, hogy az udvari kancelláriákban tesszik az előkészületeket a Budapestre költözésre, hol a különböző miniszteriumok közt osztatnak meg.

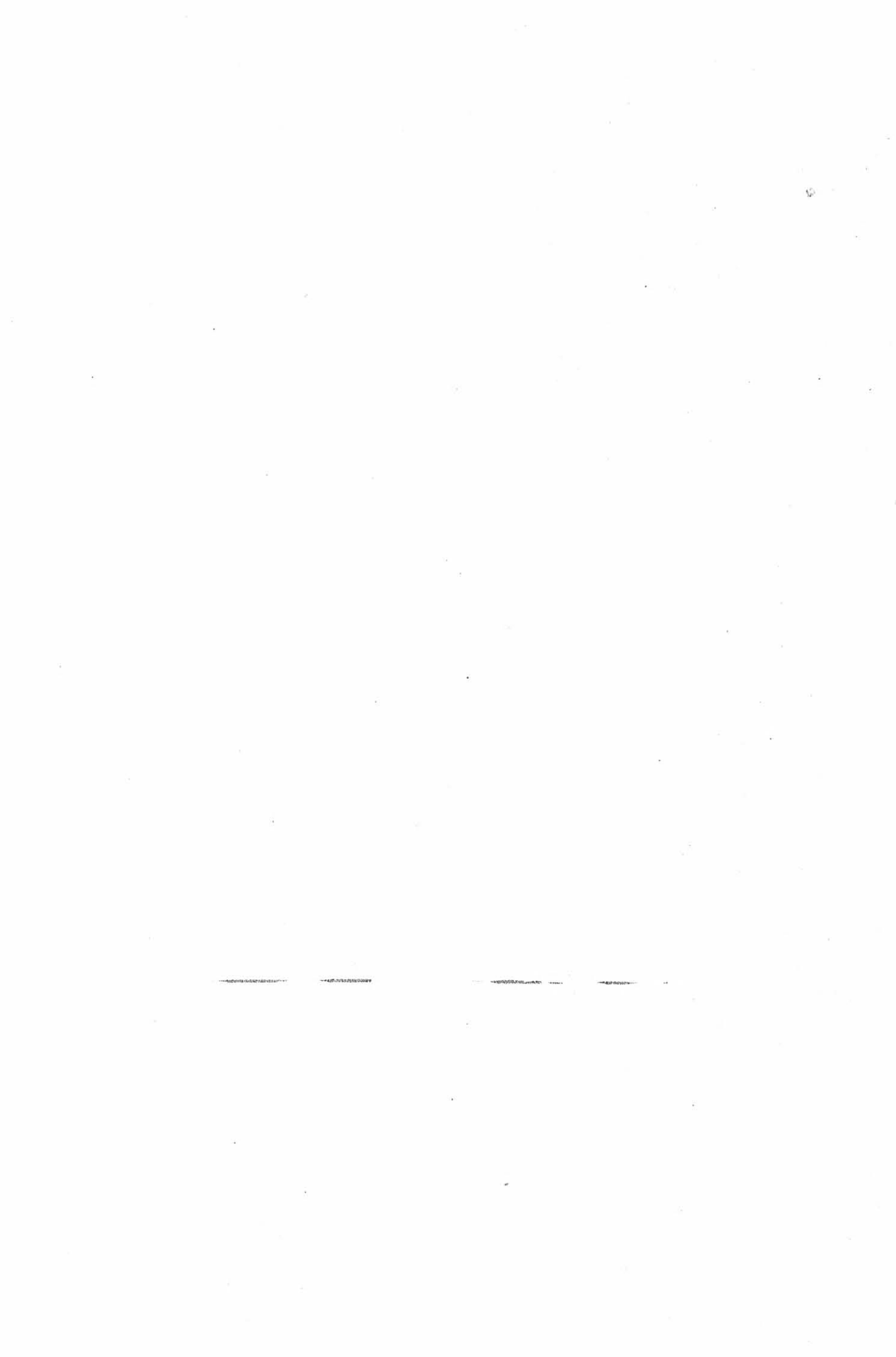
* (*Az egyetemi könyvtár*) közelebb becses ajándékot kapott a francia kormánytól, I. Napoleon levezetésének nagy kiadását, mely noha 20 vastag kötet, még mindig nem egészen teljes. Egyszersmind megemlitjük amaz örvendetes tényt is, hogy a könyvtárban oktobertől január végeig 12,326 egyén olvasott. Hátha még alkalmasb helyisége és nagyobb rend lenne.

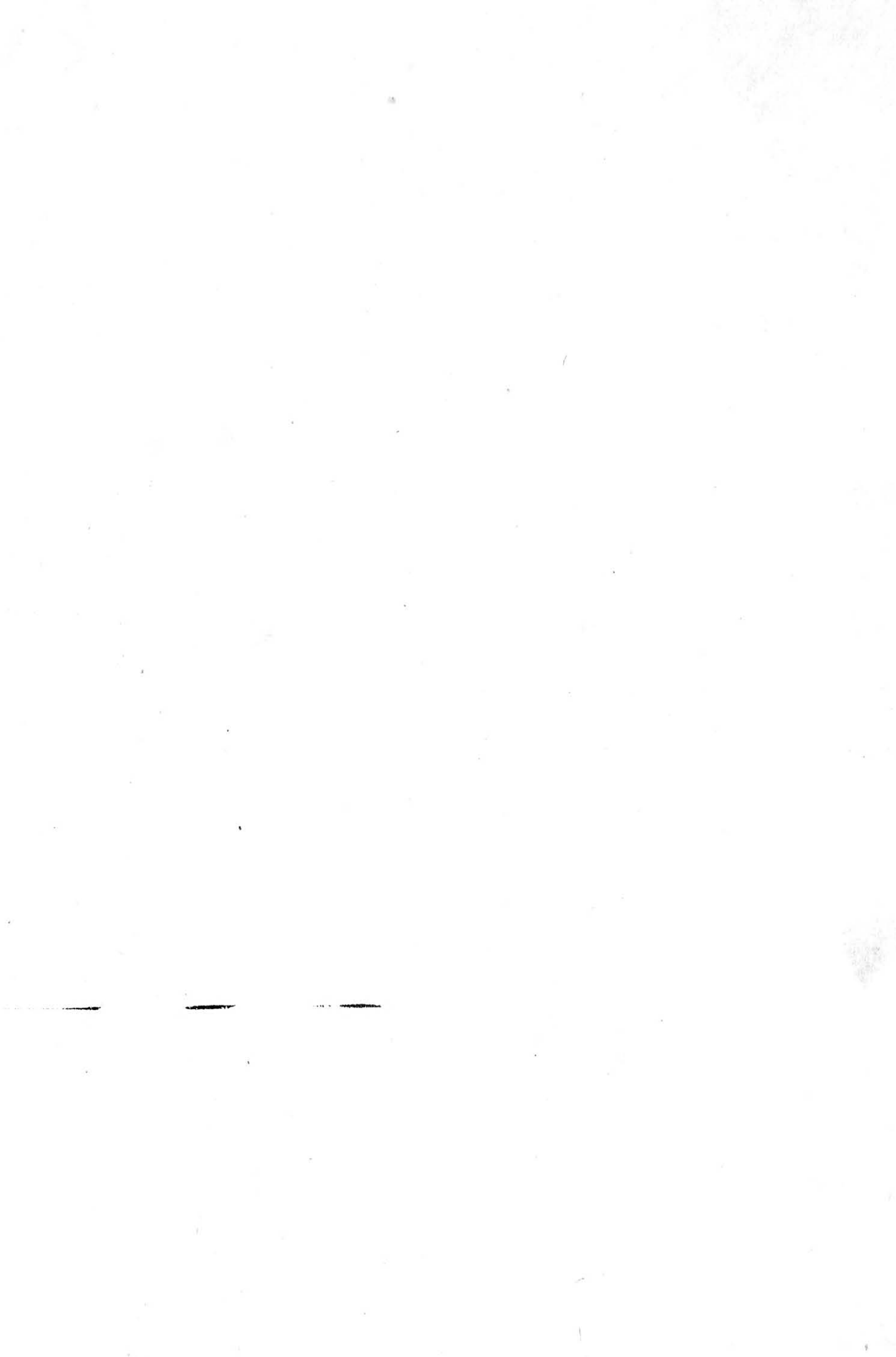
* (*A nemzeti muzeum*) főlépcsőjére Than Mór és Lotz Károly freskóképeket fognak festeni. E fal-festmények elkészítését azon 25,000 frtnyi összegből eszközlik, melyet a kormány művészi célokra adott. A két művész jó hirneve kezeskedik róla, hogy a festmények valódi diszei lesznek a nemzeti muzeumnak.

* (*Halálozás*) *Répassy József* jászóvári praelatus f. hó 5-ikén, élte 53-ik évében, néhány napi betegség után elhunyt.

* (*Pécsett jó előre megünnepelték*) a magyar miniszterium kinevezését. E hó 7-én ugyanis magántávirat érkezett a kaszinóba, mely a felelős miniszterium kinevezését tudatta. Erre az ifjuság fáklýásmenettel nagy tömeg kíséretében a kaszinóhoz ment. A tömeg lelkesült volt, és éljenezte a miniszteriumot, Deák Ferencet, stb. Más nap több épületre lobogókat tüztek ki. Szóval, a pécsiek korán ünnepeltek.

* (*Az olaszországi magyar legiot feloszlataék*) egy jan. 23-iki királyi rendelet által, minthogy az utóbbi politikai fordulatok folytán a magyar legionnak nincs több teljesítendője Olaszországban. A legio Sicilia felszabadulása alkalmából alakult.

Harmadik évi folyam.

7. szám.

Február 17. 1867.

Tallian Ede.

Azon, körülbelül két évtized előtti nagy nemzeti mozgalomban, melylyel hazánk Európa előtt életképességét annyira bebizonyította, miként még soha, s melynek leigázása megfogyasztani igen,

de megtörni nem vala képes az alkotmányos jogaiért élő-haló nemzetet: mondjuk, azon nagy mozgalomban közös részt vett népünk minden rétege; élén láttuk magánásaink legkitünőbbjeit, benne vala az egész nemesség, mely százados előjogait csak az imént osztá meg volt jobbágyaival; ehhez csatlakozék a magyar születésű katona s az egész pór nép, a főpapság nagy része, s az alsó klérus majdnem kivétel nélkül, úgy, hogy

ha egyes vezetőket hibáik törpékké is tovének, küzdelmében maga a nemzet nagy vala.

Midőn 1848—49-diki eseményeink egyes szereplőivel időnként megismertetjük olvasóinkat,

ezt téve, azokra is óhajtjuk a figyelmet fölhívni, kik szerényebb működési körben szintén tényezői valának azon korszak történeteinek.

A r. katolikus klérus ez időben sem szigetelte

el magát a nemzet közös törekvéseitől, s valaminthoz ennek legmagasb rétegeiből Hám János primás, Lonovics érsek, b. Bémer s Horváth Mihály püspökök és mások, úgy közép- és alsóbbrendű papságunk sorából is számosan munkálkodának közre nemzeti önállóságunk azon művén, mely — ha isten úgy akarja — a nemzet és fejedelem közti kölesönös újabb egyesség alapján nemsokára meg fog szilárdulni.

Tallian Ede.

A r. katolikus papság ezen sorából régebben ismertettük száműzetésben élt, s közelebb a magyar tud. Akadémia jegyzői székére emelt Rónay Jácintot, hazánk bencéseinek kitünő tagját; mai

számunkban pedig ezen papság egy másik képviselőjét mutatjuk be *Vizeki Tallián Edében*, kit a magyar kormány már 1848-ban jelölt ki a győri püspöki székre.

Tallián Ede Somogyban, Balhásdon, 1816-ban született, s első tanulmányait megyéje fővárosában, a továbbiakat pedig Zágrábban végezte, s itt vevé föl a gyermekifjut Allagovich püspök az ottani papnöveldebe, hol elvégezvén a theológiát, fiatal kora miatt mint nyilvános tanuló, püspöke által a jog hallgatására utasított, s ennek befejeztével, 1838-ban pápai engedély mellett, huszonkét éves korában szenteltetett föl pappá, s egyuttal Verőce-megyében a szent-lukácsi káplánságra rendeltetett; mely állásában azonban csak tizenkét napot töltvén el, a Jankovich-család kegyurasági jogánál fogva ugyanott plébánossá nevezetett ki. A huszonkét éves plébános ezen gyors emelkedését családi összeköttetésén kívül tehetségeinek s kitünő szorgalommal végzett több rendbeli tanulmányainak köszöné. — Plebániáján tiz évet töltött, mely idő alatt míg egy részt hivei szellemi vezetésével fáradt, másrészt ismeretei gyarapítása végett két ízben is megutazta Olaszország nagy részét s Németországot.

E közben megjött azon idő, midőn egész Európa kibontakozni igyekvék az ugynevezett hosszú béke alatt nyakára nőtt reactió szellemigázó intézvényei alól, s midőn végre hazánk is elfoglalhatá ősi törvényei, szerződéses és fejedelmi eskük által biztosított állását.

A reform ezen mozgalmi nem hagyhaták érintetlenül a honi r. katolika egyház belserveszetét sem; itt is támadtak óhajások, s annak sürgetése, hogy az egyház kormányzásába némi részben belészólása lehessen az alsóbbrendű papságnak is. Mi ezen mozgalom bírálatába, az egyházi viszonyok alapos ismerete hiánya miatt, illetéketlenek tartjuk magunkat belébozsátkozni, s azért csak tényeket sorolunk elő.

A magyar szent korona kiegészítői az ugynevezett kapcsolt részek, s ezekben és különösen a zágrábi egyházmegyében az egyház kormányzására vonatkozó reformok első megpendítője Tallián Ede volt, más két társsal; minek eredménye vala, hogy Zágrábba május havára synodus hirdettetett, mely azonban a már ekkor működni kezdett ellentörékvések miatt nem sok eredménnyel oszlott szét.

Midőn az 1848-diki törvények a népet nyolc százados járma alól végre teljesen felszabadították, egyszermind eltörlek a hűbéri szolgálmányokat s a tizedet. E törvények valamint Magyarországon,

régi szokás szerint szintugy kihirdetettek az országgyűlés bezárta után a három szlavoniai megyében is. Szlavoniában a plébániák házaspároktól számitott napszámokat szolgáltatottak vala eddig papjaik földjeinek mivelésére, mi oly nagy plébániában — milyen a szent-lukácsi — sokra ment. A 48-diki törvények kihirdetése után (nem lévén, ki a népet azok valódi értelméről fölvilágosítsa,) a sz. lukácsi szlavónok is megtagadták kötelességeik teljesítését. Ekkor Tallián a fárájához tartozó előljárókat és a faluk öregeit egybe hivatván, így szólt hozzájuk: „Ha ti azt gondoljátok, hogy plébánostok képes a ti közbenjárások nélkül földjeit megmunkáltatni, s azt hiszitek, hogy kötelességeitek hűbéri szolgálmány, akkor én titeket kötelességeitek alól fölmentelek; de ha azt hiszitek, hogy csak ugy élhetek, ha ti is segédkezet nyujtotok élelmezésemre és a szegények eltartására: akkor tovább is megmaradtok az apáitok által tett ígéretek megtartása mellett.“ S ezen egyszerű szavak az izgatottság azon korában nagy hatást okoztak nemcsak Sz.-Lukácson, de az egész megyében is, ugy hogy a mit máshol a hatóság sem vala képes kivinni, azt Tallián körül a nép önkényt teljesítette. S minthogy tudott a nép nyelvén, a nép szelleméhez mértén szólani, ez okozá, hogy Tallián plébániájában folytonos népgyűlés volt. Eljöttek hozzá még a gradiskai határőrző ezred küldöttei is, magukkal hozván a Jellasics bán által akkor már utólagosan adott, ponyvaalaku papirra aranybetűkkel nyomott adomány-levelet, melyben ő menti föl a népet a robot és tized alól, mit az országgyűlés már megtett volt; mivel azonban Jellasics a végvidékieknek semmit sem ígért, ezek most a sz. lukácsi magyar paphoz jövének felvilágosításért. Tallián neve tehát jóhangzásu vala nemcsak a három szlavoniai megyében, s azért az illir-pártiak Zágrábban erősen készültek megsemmisítésére.

Midőn a népképviselőt első országos gyűlésére a követek megválasztása elhatározották, s a bizottmányok megalakultak, ugyanakkor egyszermind már megkezdődött Verőce-megyében Jellasics pártjának ellenmüködése, melynek ellenében csak ezen megyének a hazához való tántoríthatlan hűsége volt képes győzni, ugy hogy a képviselő-választások megtörténtek, bár a választások ideje alatt Jellasics szerezsánjaival személyesen járta be a megyét, mindenütt „nem választásra“ buzdítván. Ekkor választá meg a verőcei kerület képviselőjévé Talliánt, ki székét augusztusban már el is foglalta az alsóházban.

A küzdelmek napjaiban való részletes működé-

sének elősorolását nem tehetnök fájós emlékek felsorolása nélkül, s azért csak néhány szóval jegyezzük fel, hogy az országgyűlés már 1848. november 5-dikén általános óhajtással öt jelölé a győri püspökségre, s mint ily magasállású jelölt vett végig részt azon napok eseményeiben, hol mint képviselő, hol mint álladalmi titkos futár, hol mint hadesapat vezetője, hol mint az irgalom embere, ki Fábri mostani kassai püspök életét menté meg a véstörvényszék előtt s Rosenbaum budai osztrák térparancsnokot a szegedi kazamátákból.

A bekövetkezett szomorú napokban Talliánra is keserű sors nehezült; egyházi állomásától megfoszták, magán vagyonát elkobozák, s személyét

börtönre veték, melyből midőn kiszabadult, harszónbélői pályán keresett foglalkozást, mignem a megyék hatásköre ideiglenes visszaállításakor, 1861-ben szülőmegyéje törvényszékéhez tanácsossá választatott meg, mely állásáról az országgyűlés feloszlata után ő is leköszönt.

Tallián életének legnagyobb részét Horvát-Tótországban töltvén s annak helyi viszonyait és népet úgy, mint minden pártbeli szereplőjét, multját s jelenét ismervén, kétségkívül ő is működhetend közre szóval, tollal és tettel azon nehézségek eltávolítása körül, melyek azon testvér nemzetteli közjogi viszonyainkat illetőleg még mindig rendezésre várnak.

B á l b a n.

Bálban valék . . . ne mosolyogjatok!
Kivántam látni *boldog* arcokat,
S a boldogság is olyan, mint a hold,
Távrolról is magához csalogat.

Bálban valék . . . a kéjnek lángjai
Csapkodták lelkem háborgó tavát;
De mind hiában! — oly sötét van ott,
Hogy ennyi tűz még nem hathatta át.

Elhozta búját az egész világ,
— Itt majd a mámor meggyilkolja tán —
S mit tett a bú? — én védtelen valék,
Törét kacagva hajította rám.

De jött az álom, s kínaim között
Befogta lágyan, csöndesen szemem,
S körülkarolva fáradt lelkemet,
Ragadt magával más vidékeken.

Irtóztató volt! . . . itt egy agg nyögött,
Amott egy ifju — majd egy kis gyerek;
S mind *várni* látszott, *várni valakit*,
Ki szenvedésük' édesítse meg.

Közel menék . . . mi fáj? segíthetek?
S tekintetük' *egy* táj felé veték,
S e tájon örült kéjbe fult a kedv,
S e táj — a bál volt, hol — fölébredék.

S úgy tetszett, mintha — mig e boldogok
Mosolygó arccal szöknek fel s alá, —
Feléjük kérő, reszkető kezét
Egy-egy beteg esengve nyujtaná.

Szemembe köny jött . . . s a bú rám rohant,
Hivén, hogy e köny *örömtől* ragyog;
Pedig . . . de mégis ekkor érezém,
Hogy — bárha volnék százszor ily szegény —
E boldogoknál boldogabb vagyok.

Udvardy Géza.

A hosszú haju hölgy.

(Egy amerikai magyar kereskedő naplójából.)

Elbeszélés

Jókai Mórtól.

(Vége.)

No hanem azért ez a kis intermezzo ne zavarja meg a diszes nászünnepélyt. Hasonló incidensek a tulsó hemisphaeriumon nem tartoznak a rendkívüliségek közé, s aztán inkább egy szép hölgytől három pofot, mint egy férfitől felet; praktikus szempontból fölvéve pedig épen még lukrativusnak is nevezhető ez a „fatal accident“, a mennyiben ily „self satisfaction“ után most már a bíróság semmi kárpótlást sem fog megítélni az elhagyott jegyesnek, s így a szökevény hátára rótt krixkrax csakugyan „pour aquit“ s valóságos száz percent nyereség.

Tehát csak bementünk a templomba. A tapasztaltabb hölgytanúk már a jelenet elején befutottak oda, magukkal ragadván a mennyasszonyt, ki ott az előteremben egy kissé elájult, s így állítólag se nem látott, se nem hallott a jelenetből semmit, a mi a templom előtt végbement; hanem azért egész accuratessal felocsudott akkorra, mire a vőlegény ismét előkerült, ki ugyan elég elfogulatlan ábrázatot igyekezett mutatni; de a mi neki ismét igen nehezen sikerült a maga bizonyos kis hosszukás daganat miatt, a mi az arca közepétől a szája szegletéig sötétvörösen lenyúlt, s ott egy

kis vérző repedésben végződött, melyet a tisztelt völegény himzett zsebkendőjével folyvást takarogni kényszerült.

Átkozott gondolat is volt az, a ki legelőször kitalálta, hogy a rhinoceros bőréből lovagkorbácsokat lehet csinálni.

Hanem hát a pap nem kérdezte azt, hogy mit takarog a tisztelt keresztyén polgár azzal a zsebkendővel az arcán, mialatt az esketési formát utána mondja az oltár előtt; hanem hivatalosan tudomásul vette, hogy az az egymás kezét tartó pár minden egyházi dogma és polgári paragrafus rendi szerint szereti egymást, meg is áldotta őket, be is irta a neveiket a boldog házások nagy könyvébe, s azzal haza eresztette a násznépet a szülői házhoz, a hol úgy gondolom, hogy valami nászlakomának kellett volna következni.

Csak gondolom. Mert nem volt benne részem. Visszatéret a völegénynek a menyasszonynyal levén szokás együtt hazakocsizni, én részemről a zsemlyeszinhaju nyoszolyólyánnyal és annak mamájával jutottam egy hintóba. A zsemlyeszín kisasszony folyvást kíváncsian tudakozódott tőlem, hogy mi történhetett odakinn? mert ő nem látott semmit; nagyon ártatlanka volt szegényke, s szeretett volna nem az lenni; a mamája pedig, ki átellenemben ült, folyvást a fénymázos topányaimon taposott s baziliskus tekinteteket lövelt rám, nehogy valamit elmondjak, a mi igaz. Én aztán hazudtam keresztyéni kötelességből egész hazáig. Azt mondtam a kisasszonynak, hogy a drastice megjelent hölgy Bhealer urnak *édes anyja*, a ki nem akarja megengedni a *fiának*, hogy megházassodjék, mert még *kiskorú*; nem tudom, elhitte-e?

A lakodalmas házhoz megérkezve, én kötelességszerűleg karonfogva bevezetém a rám bizott hölgyeket a parloirba, onnan felmentünk az ebédlőbe, ott egy hosszú asztal erősen meg volt terítve hideg süttekkel, kocsonyákkal és felcifrázott cukorsüteményekkel, a torták óriási domjai közül mint fiók-münsterek tornyai magasodván ki a sok gothidomu palacknyak.

Hanem dacára ennyi biztató körülménynek, a vendégek, kik az asztalt körül állták, rettenetes savanyu ábrázatokat mutattak egymásnak, s olyan távol tarták magukat a süteményektől, mintha mindenki attól félne, hogy ha egyszer valamihez hozzá nyul, ő is valahonnan a levegőből egy pofont kap. Sem menyasszony, sem völegény nem voltak jelen, sem az elébbi szülői, hanem csak álldogált a vendégsereg magára hagyatottan, s várta, hogy kezdjen beszédet valaki, és a mellett úgy érezte magát egyenkint mindenki a társaságban

mint a ki szeretne olyan valaki lenni, a ki nincs itt.

Jó egy óráig bámultunk így tetszésünk szerint, hol egymásra, hol a tortákra, hol a mennyezetre s még sem jött senki.

Egy óra mulva előkerült végre mr Bhealer. Most már a hosszú daganat be volt ragasztva az arcán acquiralens angol flastrommal, a mi úgy tünt fel, mintha fél bajuszt ragasztott volna magának, s ekként igen derült kinézést adott tekintetének.

Kínálta a vendégeket, hogy lássanak hozzá, egyenek igyanak, legyenek vígan, mingyárt jön a házi ur is, az asszonyosság mulhatlan teendőik által van elfoglalva.

Nekem pedig fogesikorgatva sugott oda: „mi pedig osonjunk innen, mihelyt szerét tehetjük, félek tőle, hogy az az átkozott Medea még fölgyjújtja a Yucatan-dracoena gyárt. Képesnek tartom arra is.“

Nagyon hajlandó voltam az indítvány elfogadására, s mihelyt lehetett, eltűntem, Bhealer utánam.

— Hát a mistress? kérdém tőle.

— Azzal nagy baj van most. Mihelyt felé közelítetek, azonnal elájul. A mióta haza jöttünk a templomból, tizenkétszer ájult el ugyanannyi ránézésem folytán. Most már nem akarok eléje jönni hamarább, mint ez a bolond huzás innen a képepről elmulik. Menjünk hozzám, szörnyű szükségem van rá, hogy egy palack búelfelejtőt igyam ezen a szép napon, egy pár magányos jó barát társaságában. Ön szives lesz eljönni velem; majd fölhívjuk mr. Happyt, s az megneveltet bennünket. Átkozott nászünnepe! S hogy kiabált a fülembe ipam uram, meg napam uram! No ez nem nekem való mulatság!

(De épen neked való mulatság! gondolám magamban, mialatt a Yucatan-dracoena gyár pompás épületéig hagytam magamat általa kocszitatni.)

Ott kiszálltunk és fölmentünk a mr. szállására.

A comptoirszolga meglátta mr. Bhealert, azt kérde tőle, hogy talán duellálni volt?

Azt leszamarazta s kergette, hogy menjen Happyért s mondja meg mr. Happynek, hogy hozzon fel mr. Happy a pincéből egy tok veuve Cliquot-t.

Mr. Happy nem sokáig váratott magára. Alig ültünk le a kandalló mellé, már topogott be a szomszéd teremből.

Mr. Happy ezuttal egy araszszal magasabbnak látszott lenni, úgy feltartotta fejét, s úgy ágaskodott lába hegyére. A hóna alatt hozott ugyan valami tokot, de az nem hasonlított semmi pincetokhoz.

Engemet meg sem látott, hanem egyenesen mr.

Bhealer elé plántálta magát, olyan közel, hogy az orraik érinthették egymást.

Mr. Happynak a szája ezuttal nem volt nyitva, hanem inkább összeszorítva, mint az olyan emberké, kik a sirást akarják visszafojtani. Látszott, hogy valami nagyot akart mondani, de nem jötta nyelvére.

Tehát képes beszédhez folyamodott. Felnyitotta reszkető kezekkel a dobozka tetejét, s belemarkolva, kihuzta abból — miss Leona gyönyörű szép levágott haját.

S a mint azt a sajnálatraméltó nagy kárt némán odaartá főnöke szeméi elé, a kised emberke szeméi megteltek könnyekkel.

Végre kitört kebléből a szó.

— Látja ön ezt? Ön cselekedte ezt! Ez volt az ön őriző angyalának a szárnya, a mit elvesztett.

— Vigye az ördög az egész őriző angyalt! ordítá rá mr. Bhealer, kinek nagyon jó oka volt miss Leonára haragudni. Vonuljon ön előlem, vagy kilököm önt hajastól együtt!

Ez a szó felnyitá mr. Happynél az ékesenszólás zsilipjeit; kétszer a kezefeje körül csavargatá a hosszú hajfonadékot, oly fenyegető mozdulattal, hogy én mr. Bhealerre nézve aggódni kezdtem, hogy no most következik a második bajusz!

— Micsoda? Kiálta mr. Happy: ön az ördögnek ajánlja azt az angyalt, ki önt a paradicsomba emelte, és ezt a haját, melyen ön a kloakából a mennyországba kapaszkodott fel, kit ön megcsalt, csuful elárult, kit a halálba üzött: mert tudja meg ön, hogy Miss Leona e percben utban van Sherman táborába, hogy ott, mint önkéntes amazon, vagy tábori kém, a hazáért feláldozza drága életét. És önnek, háladatlan, itt küldi ezt az elpusztított mennyországot, egy ország büszkeségét, ezt a dicső haját; megvette ön: legyen az öné; de tulajdonosnéja nem adta el önnek magát, az önt megveti és semmivé teszi!

Mr. Bhealer kezdett szintén dühbe jönni, háromszor is közbe kiáltott: „mr. Happy!” de a kis quakkernek élesebb szava volt, elnyomta az övét.

— Mr. Happy!

— Igen is, az én nevem mr. Happy. Én adtam az első dollárokat ön szerencséjének megalapításához. Én szereztem meg önnek az áldozatul esett drága kincset. Én létottam futottam városról városra az ön gyalázatos dracoenájának hirdetésével. Én emeltem az ön üzletét oda, a hol az most áll. Én esküdtem mindennap százszor, pedig quakker vagyok, hogy az ön szere az egyedül csalhatlan. És én azt nem az ön két szeméért tettem, hanem azért az angyalért, a ki ezt viselte.

És a kicsiny ember e szónál arcához emelte a szép levágott haját; egészen belé temetkezett, s úgy hiszem, hogy sirt is közbe.

Mr. Bhealer pedig szekrényéhez sietett; felnyitotta annak szárnyait, kivett belőle egy pár keresztbe kötött csomagot, s oda dobta az asztalra mr. Happy elé.

— Itt van önnek a tizezer dollárja, két évi kamatjával együtt, aztán meg félévi titkári fizetése. Mától fogva el van ön bocsátva a Yucatan-dracoena gyárból; — alá is ut, fel is ut!

Mr. Happy rendbeszedte magát e szóra. Látta, hogy itt keményszivü férfiuval van dolga.

— Igen? El vagyok bocsátva a dracoena-gyárból? Elvihetem a tizezer dolláromat?

— Elviheti! S még azt a *kócot* is tetejébe.

— És ezt a *kócot* is? No jól van. Nem esküszöm többet, mert quakker vagyok; de *mondom* önnek, bizony mondom: hogy elviszem az ön feje fölül ezt a házat is.

Azzal bevágta maga után a kis ember az ajtót és odább állt.

Magam is nem sokára követtem, s örültem nagyon, mikor ismét otthon találhattam magamat a boltomban.

Soha sem megyek többet életemben násznagynak senki esküvőjére.

A következő napok megmutatták, hogy mit értett mr. Happy a boszuállás alatt.

Szemben a Yucatan-Dracoena gyárral egy boltot bérelt ki, s annak kirakatába üveg alá kitette miss Leona levágott haját. És azután minden hirlapba beigtatta ezen hirdetményt:

„A Yucatan-dracoena nem létezik! Mr Bhealer hajkenőcse nem egyéb, mint disznózsir, zsályalé és krumpliszesz. Ezer dollár jutalom annak a vegyésznek, a ki abban valami egyebet is fel tud fedezni. Miss Leona Danger haja nem volt igazi; csak álhaj. A ki nem hiszi, megláthatja mr Happy boltjában, vis-á-vis a Yucatan-dracoena (???) gyárral.“

És ez minden hirlapban megjelent, minden utca-szögleten, minden színházban és hangversenyben, ugyanoda volt ragasztva, a hol mr. Bhealer hirdetményei pompáztak, mint a hogy jár fütyülve a kis Ichneumon mindenütt a nagy krokodilus előtt s riogatja szét a falánk fenevad elől a zsákmányt.

Eleinte mr. Bhealer azt hitte, hogy roppant gazdagságával agyon nyomhatja a kicsiny ellenséget, s még nagyobb szerü modorban feküdt neki a reklame-csinálásnak: hanem én úgy tapasztaltam, hogy az egyszer elvetett skepsis nagyon buján

növekedik, az olvasó szeme inkább megakad azokon a kis „Óvás-“okon, a mik az ő hosszú „attestatumai“ után következnek, mint a charlatan kiabáláson.

És mr. Happy lerázhatatlan ellenség volt. Mr. Bhealer nem kereshetett magának olyan zugot, a hol ő rögtön nyomában ne lett volna. Ugy hiszem, egész vagyonát képes volt rá költeni az ő leálarcozására.

Én aztán e reclame-háborut kivéve, mely az olvasó közönséget sok ideig derűtségben tartotta, évekig nem hallottam mr. Bhealerről semmit. Menyegzője óta én sem voltam feléje soha, ő sem látogatott el hozzám.

Ugy egy pár év mulva egy szép reggelen ismét csak betoppan a boltomba.

Urias és leereszkedő volt, mint mindig. Külsejére nézve nagyszerű és gentlemanlike.

— Minek köszönhetem e szerencsét?

— Hja bizony, tisztelt barátom, szólt széttekintve boltom falain. Nekem erre a boltra lenne szükségem, s én önt innét ki akarom árverelni.

— Egy év mulva lehet, addig szerződése van.

— Mit is fizet ön egy évre? Négyezer dollárt? Én nyolcezeret ígértem a házi urnak.

— Jól tette, uram, hát csak végezze el vele.

— Apropos! Mi az ára önnél a legdrágább havannahnak?

— Százötven dollár egy ládikával.

— Ugyan kérem, legyen szíves egy ládikával a szállásomra elküldeni, majd a titkárom átveszi és kifizeti.

— Meglesz. — Azzal kezdet szorítottunk.

Már menni akart, mikor eszébe jutott, hogy tárcáját pénzesztül, szivarostul otthon feljette.

— Ugyan kérem, adjon ki vagy öt darabot abból a ládikából.

Felbontottam a ládikát s odaadtam belőle a kívántat.

A ládikát aztán elküldtem egyik segédeimtől a szállására. Segédem amerikai gyerek volt, praktikus fiú: nem sokára visszajött a ládával, s azt

mondta, hogy annak az urnak a titkárja nem fizette ki a ládikó árát, s ő visszahozta azt.

Másnap megint eljött mr. Bhealer, szörnyen csodálkozott rajta, hogy a titkár nem fizetett. Persze, nem volt előre értesítve, no majd holnap utasításba fogja neki adni.

Azzal ismét elvitt öt szivart — a magának kiválasztott ládikóból.

A titkár ismét nem fizetett.

Ez így ment még egy pár nap; mr. Bhealer mindennap talált ki valami okot, miért nem fizet a titkárja, s mindig elvitt öt darab szivart.

A hatodik nap aztán a yankee segédem a mistress ajtaján csengetett be, s annak a szobaleányától kért magyarázatot. Az aztán el is mondott mindent.

— Ne adjanak önök mister Bhealernek semmit, hisz annak semmije sincs. A gyár rég megbukott; ha a mistress nem exequáltatta volna a neki móríngolt részét, az sem volna neki, a hol korhely titkárával együtt meghuzza magát. A mistress ad neki naponként fél dollár költőpénzt; aztán meg a kít a régi ismerősök közül itt amott rászédhet.

Tehát mr. Happy boszuja még is csak sikerült! Szegény miss Leona hajával le volt vágva a szerencse fiának mesés talizmánja. Koldus lesz; minden koldusok között a legnyomorultabb: a saját feleségének koldusa; a kiért miss Leonát megcsalta.

Következő nap megint eljött hozzám: megint azzal a titkáros mesével.

Ezuttal röviden bántam el vele.

Megfogtam szépen a karját s azt mondtam neki:

— Mr. Bhealer: mondok én önnek valamit, de ne adja tovább. Azt mondom én önnek mr. Bhealer, hogy ön egy semmirekellő bankrott gazember s hogy ne jöjjön ön hozzám többet szivart válogatni.

Erre a szóra mr. Bhealer félreacsapta a kalapját, megfordult a sarkán, s mintha nem is neki beszéltek volna, fütyörészve odább ment. . .

Ugy-e furcsa merkantil-regény volt ez, tisztelt olvasóm. A legfurcsább benne az, hogy ez mind így történt valósággal.

Az óraművek fejlődése.

Az idő rendszeres felosztását már a régiek is szükségesnek találták.

A régiek időmérőül nap-, fővény- és vízi-órákat használnak.

Az órák legegyszerűbbike a napóra volt; ezeket leginkább a kaldeusok, egyiptomiak, asziriak és babiloniak készítették. Azt tartják, hogy az egyiptomi gúlák s oszlopok egyszersmind e

célnak is megfelelőének, azoknak árnyékvetéséből számítván ki az órákat.

Azonban a napórát csakis fényes nappal használhatván, nem felelt meg egészen a régiek igényeinek; tehát más időmutatónak előállításán gondolkodtak. S így született meg a fővény- és vízi-óra. Föltalálójuknak az egyiptomiakat s görögöket tartják. A fővény- vagy homok-óra két

egyenlő térfogatu tölcseáralaku kupból áll, akként téve össze, hogy csucsai a központon összeforrasztatván, ha talapra állítatik, — az egyik kupból a másikba pereg alá a homok. Ma már csak tojásfőzésnél vagy csecsebecsélül használják.

Sokkal olcsóbbak és elterjedtebbek voltak a vízi órák; ezekben kis üvegedényből vékony csövön keresztül a másik — szintoly térfogatu edénybe csepegett a víz alá egész napon át, s így bizonyos vonalak szerint, melyek az edényre voltak huzva, oszthatták fel a napot.

A víz- és fővényórát Kr. u. még vagy 700 évig használták, mignem a kerek és súly-órát találák föl, melyek lassankint a mienkig fejlődtek.

Ezen gépezetes órák föltalálásának ideje bizonytalan; csak annyit tudunk, hogy a XII. században kezdtek a klastromokban ily órákat használni.

A X. században élt Hirschau nevű apátról mondja életirója: hogy „Horologiumot talált fel, az égi sphaerák mustrája szerint.“ — Lehet, hogy talált fel ő is valami óra-félet.

A XIII. században említetik egy híres óramű, melyet II. Frigyes császárnak Szaladin szultán ajándékozott. Ezt kerek és súlyok mozgatták, s nemcsak az órát mutatta, hanem a nap, hold és a bujdosó csillagoknak az állat-körben járását is.

A XIV. században több nyoma volt a mai óraműveknek. Dante is említi a kerékre járó és verő órákat.

Richard, sz. albansi apát Angliában oly órát csinált ugyane században, mely nemcsak az órát, a hold és nap járását, hanem a dagályt és apályt is mutatta.

A nagy torony-órák ugyane században jöttek használatba.

Az egész közép koron át úgy számították az órákat, mint a rómaiak, t. i. mind a napot, mind az éjt 12 órára osztva föl. Később az órát percekre, a perceket másodpercekre oszták föl.

1500-ig az óramű javításán és kisebbítésén nem sokat lendítének, mignem Hele Péter Nürnbergben 1500-ban egy zsebórát (ilyent elsőt) készített, a miért ezek nürnbergi tojáskáknak is nevezetnek alakjuknál fogva. Ezzel az óra fejlődésének új korszakát alapítá meg.

Azonban mind a nagy kerek és súly-órák, mind pedig ezen nürnbergi tojáskáknak még igen tökéletlenek voltak, s azért a csillagászok és a többség jobban szerette a rugós és súly-órát.

De később a javítások egymást érték. A csigát találták fel a nagy órák számára, mely a rugó egyenlőtlen kitágulását szabályozá. Kevéssel ezután Hugens Keresztély hollandi mathematikus a

nagyobb órák számára az ingát, s ugyanő 1674-ben szabályozóul a perge rugót találta fel a zseb-órák számára. A XVII. században Tompion a henger általi akasztást találta fel az azelőtti helytelen akaszkerék helyébe. Midge az időmérő (kronométer) és földtani órákat javítá tetemesen.

A XVIII. század óráinak legnevezetesebbjei Hahn echtendigeni pap csillagászati órái voltak.

Ezen óramű — mint azt egyik kortárs leírja, — igen csodálatosan és nagy gondnal volt szerkesztve, mert fő mutatója nemcsak az órákat, hanem egyszersmind a világ történelmének főbb pontjait, s a bibliai időszámítást is mutatta.

Tehát a XVII. és a XVIII. században legtöbb újítás, javítás és átalakítás történt az órákon, nemcsak a függönyös vagy ingás nagyobb órákon, hanem a kis zsebórákon is.

E javításoknak segédelmével lehetségessé vált a legpontosabban járó órákat készíteni. S csakugyan Harisson János hajókészítő mester a XVIII. század vége felé készíté az első tengeri órát, melynek segédelmével, miután az időt pontosan mutatja, — a földirati hoszuságot és szélességet lehet meghatározni. Harisson első kísérletül oly jó tengeri órát készített, hogy azzal a 20,000 font sterlinget — a kitűzött díjt — elnyeré.

Később mégis a tengeri óra több javításon ment keresztül.

Ugyane században ugynevezett automatokat is készítettek, melyeknek gépezete emberi és állati alakokat hozott mozgásba. Vaukanson, a francia jeles óraműves, természetes nagyságu alakot készített, mely fuvolázott, ujjait az óra gépezete hozván mozgásba.

Droz, egy sveizi férfi, a XVIII. század vége felé fiu-alakokat készített, melyek irtak, rajzoltak, zongoráztak stb.

Végre játszó órákat is készítettek, melyek közt a harangjátzó órák a leghíresebbek. Mostanában különösen Hollandiában vannak még szokásban, s az utazóra, a negyed óránkénti játék különös benyomást tesz.

A zsebórákat a mai időben már igen nagy tökéletességre vitték, s a legnevezetesebbek Svájc-ból kerülnek ki. Genfben magyar köriratu órák is készülnek, Dessewffi műhelyében.

A francia órák közt híresek: Berthoud, Breguet, Chevalier, Courvisier, Proud'homme stb.

A mai órákban csak az kár, hogy hiányzik bennük az anyag jelessége, mely a régi, kivált francia órákat oly tartósakká tévé. A nagyon olcsó zsebórák pedig még ezen nagyon olcsó árakat sem érik meg.

A jó toronyórák: Bécs, Königsberg, München, Lipcse és Boroszlóból kerülnek ki.

Magyarországon Pestről — a falukat és városokat különösen Lechner József látja el jó torony-órákkal. Kitünő óraműveseink közül még Juvantiust, Králikot és Szeilert említjük meg, kik-

nek készítményei külföldi tárlatokon is elismerésben részesültek.

Kitünik mind ezekből, hogy az óra fejlődése is a nemzeteknek műveltségbeni fejlődésével emelkedett.

Sipos Soma.

A Nilus forrásainak felfedezői.

Számos dicsőszomjas utazó kísérle már meg azt, mit még két évezred vállalkozói nem birtak végbevinni, t. i. a Nilus forrásait felfedezni. Az ezen célra tett kísérleteket időrendben beszéli el nagy szakavatottsággal, kitünő geographusunk, Hunfalvy János, a „Budapesti Szemle“ mult évi folyamában, mely cikkek elolvasását a földirat s népisme minden barátjának figyelmébe ajánlhatjuk.

Mi e helyütt a Nilus forrásainak utolsó tudományos kutatóját mutatjuk be pár vonásban, az

előtte járt kitünőbbek közül Arnaud, Brun-Rollet, Burton, Miami, Speke és Grant neveit említvén meg. Speke utleírásából lapunk 1865. évi folyama 116. és következő lapjain mutatványt is közölt.

A Nilus forrásainak utolsó tudományos kutatója *sir Baker Sámuel* vala, kinek sikerült az angol földirati társaság előtt s a British Assotiation tavalyi vándor közgyűlésén kimutatni, hogy a

Sir Baker és magyar neje. (Afrikai utazók.)

ban, 1861. tavaszán Egyiptomba jutottam, mondja *Baker*, — teljesen kész lévén további utamat a Nilus forrásai féle intézni. Reményem vala azok valamely vidékén Speke és Grant kapitányokkal találkozni, kiket az angol kormány küldte vala ki, a Zanzibár féle vezető uton. Szándékom vala utamat egészen magánosan tenni, mert biztam erős testalkatom, a vad életéről szerzett hosszas tapasztal-

szent folyam termékenyítő hullámai két nagy tó kapcsolatából erednek. *Baker* térképe szerint t. i. a Nilus tulajdonkép a Victoria-tóból ered, honnan északnyugati irányban futva, az általa körül járt Albert-Nyanza, vagyis Albert-tóba szakad s onnek északkeleti pártján végig hömpölyögve, belőle északi legmagasb csucán ömlik ki, innen — kanyarulatait leszámítva — egyenes irányban sietvén északnak, mig nem a Középtengerrel egyesül.

„Több évig utazván Indiánkon és Ceilon-

Fandango-táncosnők Sevillában. (L. a „Vegyesek“ közt.)

lataim, s a rendelkezésem alatt álló elégséges pénzben. Más részt, ha magam vagyok, a vések közt meghalnom nem nagyon borzaszthatott; azonban sorsom *egy társnőhöz* vala kötve, ki osztozni vágyott az előttem álló veszedelmekben. Én örömmel hagytam volna őt a házi tűzhely csöndje mellett, rá gondolván: mily magánosan s mily védtelenül állhat majd a vadon közepén; de hiában kértem, hogy maradjon Kairóban, mert neme egész állhatatosága s önfeláldozásával vala kész engem követni.“ Baker tehát 1861. ápril 15-dikén indult ki nejével együtt Kairóból s felföldözési útja három évig tartott.

Midőn mai számunkban átadjuk olvasóinknak

sir. Baker Samuel és neje képét, ezt annál nagyobb örömmel tesszük, mert e bátor nőben, ki férje dicsőségében együtt osztozik, *magyar nőt* mutathatunk be olvasóinknak, kiről *sir Murchison*, az angol kir. földirati társulat elnöke, ünnepélyes gyűlésen ugy nyilatkozott, hogy mélyen sajnálja, miként a társaság szabályai nem gondoskodtak róla, hogy a nagy érdemeket szerzett nő ugyanazon kiüntetésekben részesülhessen, melyekkel a tudománynak kiválóbb férfi bajnokait ruhazza föl.

Igy tehát — bár közvetve — hazánkknak is van némi része azon nagy felföldözésben, mit a világ két évezreden át hiába törekedett végrehajtani.

Kaland a léghajón.

Mr. Lamountain ezelőtt 8 évvel, Észak-Amerika Watertown nevű városából, roppant néző közönség jelenlétében szállott fel egyetlen kísérőjével a pompásan felszerelt, kosár helyett csolnakkal ellátott „Atlantik“ nevű léghajón.

A léghajót körülbelül egy századdal ezelőtt fedezték föl, s első kísérletet a Mongolfiére testvérek tettek vele Párisban. Azóta folyton igyekeznek ezt tökélyesíteni s különösen arra törekszenek, hogy a hajót kormányozni s annak irányt szabni lehessen.

Az emberi észnek sikerült az elemek nagy részét igája alá hajtani: sok tekintetben uralkodik a vizen, tűzön, földön, villámon, felbontja a világosság sugarait s homályos testekből vakító fényt teremt; de a fölöttünk rezgő, mozgó és sokszor dühöngő légen uralkodnia még teljesen nem sikerült.

Lamountain, e gyakorlott léghajós, elejente a legszébb reményekkel kecsegtette magát, de a mint tekéjével bizonyos magasságra szállott, köd és fellegek fátyolt vontak hajója s a föld közé. A légáramlat itt irányt változtatott s villámsebességgel hajtotta őket éjszak felé.

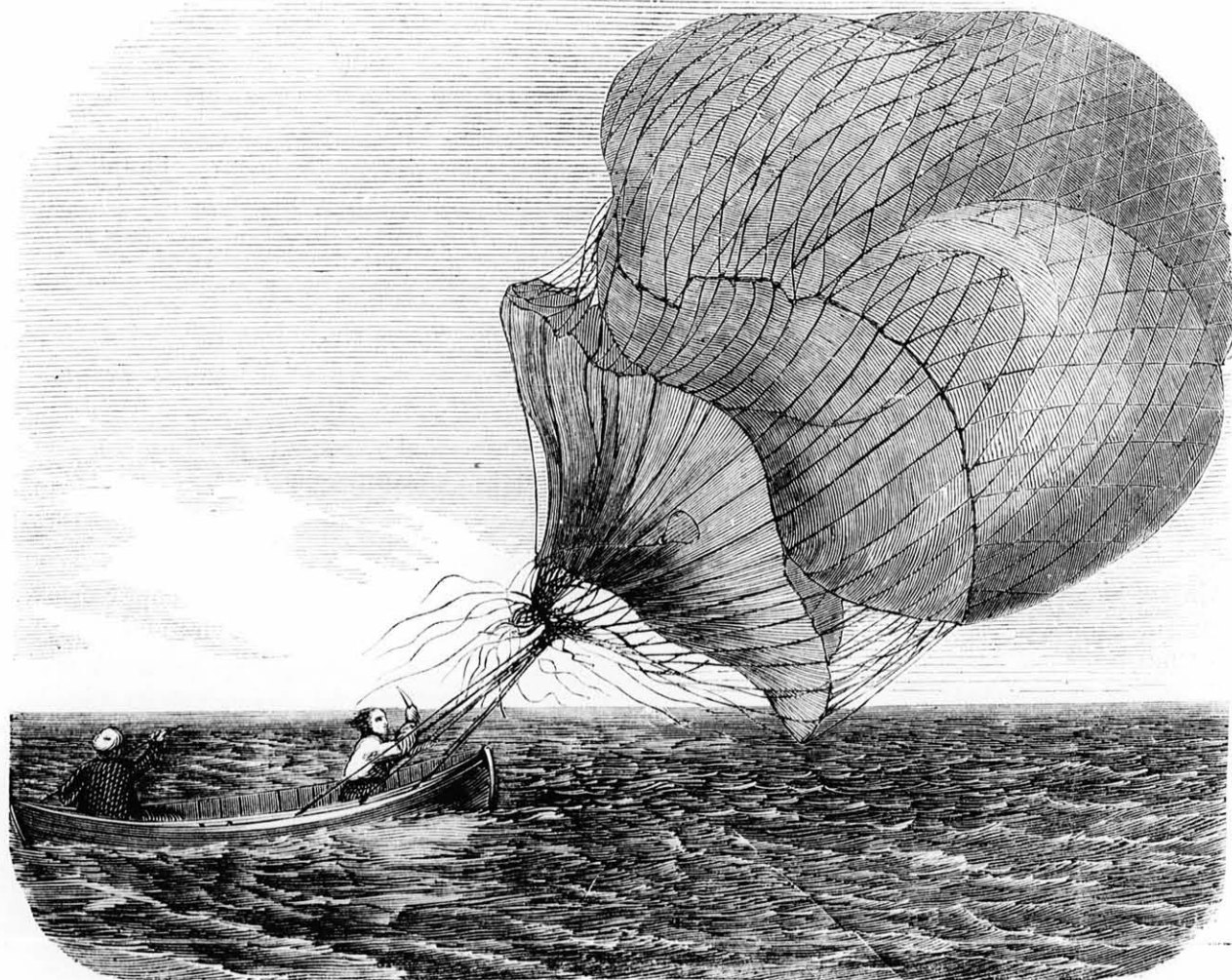
Tájékozni nem bírták magukat többé s azért Lamountain társa előtt oda nyilatkozott, hogy boldogság lenne utjokat még tovább folytatniok s hogy már talán késő is van leereszkedniök. Azonban mégis szerencsésen jutottak a földre s ballonjukat egy éjszakai fenyűhöz kötötték. Midőn azonban a fa tetejét megvizsgálák, önkénytelen összeborzadtak, mert látták, hogy e nemű fát sem mivel földterületen, sem a mérsékelt földvön nem találhatni. Miután a vidéket — a mennyiben a sötétség megengedte — végigtekintték, Lamountain sóhajtozva mondá: „Az Atlantik bevég-

zé pályáját; mi őserdő közepébe jutottunk s örülhetünk, ha csak magunk is kimenekszünk belőle. Végre megvirradt, azonban a folytonos eső miatt megázott ballon a még benne levő kevés gázzal nem akart fölemelkedni s azért mind azt kivetették, a mi még a csolnakban volt; így megkönnyítetvén terhe, megint fölszállott s a két léghajós komortekintetű, beláthatlan fenyves rengeteg fölött lebegett, mely itt-ott tavak által vala megszakgatva.—Azonban emberi lénynek sehol semmi nyoma. Most látták, hogy nagyon is éjszakfelé jutottak s minthogy a szél még mindig azon irány felé fúj, tartaniok kellett tőle, hogy tulkelnak azon hegyláncon, mely a St. Lorenzo öblét a Hudsons-baitól elválasztja. A szél most hirtelen megfordult, s a hajó villámsebessen repült tova. Lamountain rákiáltott Haddockra, utitársára, hogy bocsásson ki gázt a golyóból, ez azonban nem hallotta, ő pedig nem akarta a kormányt elhagyni. Tó fölé jutottak, melynek partjait nem lehetett látni s az iránytű mutatta, hogy még mindig éjszak felé haladnak, s minthogy félték a jeges régiókba jutni, nem volt egyebet tenniök, mint azon köteleket elvagdalniok, melyek a csolnakot a golyóhoz fűzék s a ballon néhány pillanat múlva eltűnt látkörükből. Mintegy tiz mérföldet haladván a vizen, egy nyugatnak tartó kis folyóhoz érkeztek, s elképzeltük örömmüket, midőn ennek partján, néhány a földbe vert karót, kiégett szenet s fél hordót láttak, melyre e szavak valának festve: „*Miss Park. Montreal.*“ Most már világos vala előttük, hogy Kanadában vannak s ez lehangoltság helyett bátorságot öntött beléjük. Elhagyák csolnakukat s befelé mentek a szárazra, emberi lakot remélve valahol találhatni, és este felé csakugyan akadtak egy nagy fészerre, melyben az éjt eltöltötték. Egy izben a folyót oly

helyen, hol átgázolni igen mély vala, fatörzsön usztatták át. Következő éjüket szabad ég alatt erdőben töltötték el, s már az éhség kínjai is kezdék őket háborgatni.

Másnap reggel elhatározták más útat választani. Azt következtették ugyanis, hogy e folyócskát a fa-irtók tavasszal szállításra használják, s hogy ez ily módon alkalmasint a tengerbe vagy valamely nagyobb folyóba ömlik. Ezért az említett fészker deszkáiból talpat készítettek, s miután azon mintegy tiz mértföldnyire leveztek, egy nagy, s a

beállott, s tiz óra tájban hevesen kezdett esni, s így elhatározták a virradatot néhány, a parton levő fűz alatt tölteni el; de már félórai alvás után fölébredtek a hideg miatt, s így előnyösebbnek tarták talpjukon tovább indulni, hogysen megmerevedni. — Negyed nap reggel kimerültségük még egyszer kényszeríté őket megpihenni; de a hideg és eső miatt csakhamar folytatták útjokat. Nyolc óra tájban reggel a folyónak egyik szorulatjához érkeztek, hol a rohamosan futó hullámok aggodalmat keltének utasainkban. Järművöket te-

Kaland a léghajón.

folyón keresztben dült fenyű elzárta útjokat. Talpjukat tehát szét kellett szedniök, s megint összekötözve a törzsön túl szállítaniok. Élelmük ez egész napon két nagy békából állott. A folyó egy kis, két mértföld hosszúságú tóba vitte őket, melyet egészen körül kellett kerülniök, míg benne a folyó kiömlésére akadtak. Talpjukat hosszú, a bedült fákról törött ágakkal hajtották. Nemsokára azon helyre jutottak, hol először pillantották meg a folyót, s mely helyet megjelölték, hogy ballonjukat még valaha föltalálhassák. Az éj nemsokára

hát fához köték, s a sűrű bozóttal benőtt part hosszában gyalog haladtak lefelé, de belátták, hogy elgyöngültségük mellett nem lennének képesek ezen nehéz uton haladni, s azért visszatértek talpjukhoz, melyet itt szétszedtek, leusztattak, s oly helyen, hol a folyó esöndesebben halad, iszonyu fáradsággal megint darabonként kihalásztak, sokszor nyakig érő fagyos vízben evickélvén. Összeállítván megint a tutajt, mintegy két óráig tartott evezés után tiz mértföld hosszú s hat mértföld (mindenütt ángol mértföld) széles tóba jutottak,

melyet szintén majdnem egészen körül kellett kerülniök, míg benne a folyó kiömlésére akadtak. Ez egész napon néhány kagylón kívül nem volt egyéb ételük, s bár tagjaik a fáradságtól egészen megmerevedtek, az éjen át pihenvén, másnap tovább eveztek, s örömmel vették észre, hogy a folyó itt már jelentékenyen szélesebb, miből azt következtették, hogy más folyammal, talán az Aoutaouais-szal egyesült. Nemsokára másik, hét mértföld hosszú tóba jutottak, melyet körülhajózáván, abból kifolyásra nem akadtak. Annak tudata, hogy vissza kell menniök az első tóig, s ott keresniök az igazi kijáratot, — majdnem kétségbeejté őket. Haddock kiejté kezéből az evező rudat, köny jött szemébe, s kinyilatkoztatta, hogy nem képes tovább dolgozni. Bárha Lamountain nem kevésbbé fáradt el szerencsétlen társánál, mégis megkísérlé azt bátorítani, mire ez megint megragadá póznáját, s most leirhatlan küzdelmek közt ismét visszaveztek a második tóig, s keresni kezdék onnan a folyó kiömlését.

Körülbelöl egy mértföldnyit haladtak a tavon, midőn egyszerre két puskalövést hallanak; bárki lett legyen is a vadász, rájuk nézve mindenesetre megmentőjüknek kellett lennie. Erejüket visszatérni érzék, s teljes erejükből kezdenek kiáltani, s egyuttal talpjukat a hang felé irányzák. A parton csakhamar könnyű füst bodrait pillanták meg, s egy kánoét láttak fatörzshöz kötve. Partra léptek. A víz széléhez közel kunyhó vala, és Haddock oda ment; annak ajtaja előtt magas testalkatu indus állott.

— Beszél ön franciául? kérdé tőle a léghajós.

— Igen, — viszonzá ez ugyanazon nyelven, s tudok ángolul is.

Az indus Haddockot bevezeté a kunyhóba, hol ez még másik három indust s egy skótot talált, kik az erdőt kiválóbb fák végett kutatták vala föl. Csakhamar elő hívták Lamountaint is, s miután az útasok étel s itallal kellőleg felüdítették magukat, értésükre esett, hogy azon folyó, melyen talpjukkal alá szállottak, a *Fillimanscreek*, mely a *Bostekong-tavon* keresztül a *Bostekong-folyóba* ömlik, ez a *Gatineau* szakadván, mely ismét az új-canadai fővárosnál az *Aoutaouais-szal* egyesül. Utasaink nagy bámulatokra most tudák meg, hogy elindulási helyükről egyenesen észak felé való irányban 360 mértföldnyi távolságra jutottak, azon vadonba, mely az északi sarkig terjed. Ha leszállásuk után még néhány óráig léghajójukban maradnak vala, ugyanazon jég-régiókba érkeztek volna, a hol sir John Franklin életét veszté. De ha nem jutnak is oly közel az északi sarkhoz, mindamellett sokkal nagyobb veszély környezte volna őket, mert emberre főlebb már nem akadván, ezen járatlan vadonokból sohasem találnak ki.

Az éjjelt nyugalomban töltvén, másnap az indusok, utasaink s a skót elindultak; utjokban a ballont is megtalálták, de egészen elrongyolódva. Lamountaine emlékül magával vivé annak szelentyűjét, Haddock pedig a kelme azon darabját, melyen az „Atlantik“ szónak három utósó betűje állott. Aoutaouais városba okt. 3-dikán, Watertown-ból kiindulásuk után 12-ed napra értek, s szerencsés megérkezésükről távirati sürgönyben értesíték watertowni barátjaikat, kik majdnem az egész népséggel együtt örömrivalgva fogadták őket a pályafőnél.

Levelek Párisból.

XXI.

— 1867. febr. 12. —

(Tánc és inség. — A francia munkások. — Az ország képviselőiről. — Voltaire szobra. — Vallási türclem s vallástalanság. — A szabad gondolkozók. — Cora Pearle.)

Dacára a szentírás szavainak: „Örvendjete az örvendezőkkel, és szomorkodjatok a szomorkodókkal,“ én ez egyszer nem örvendek ugyan önökkel, hanem igenis részt veszek a szegény nép nyomorában, mely kenyértelenül bolyong házról házra, faluról falura, s ha valamely városba ér, azt hallja, hogy érette táncolnak. Már más helytt volt alkalmam figyelmeztetni honfitársaimat a hibás számításra, mely szerint azért, hogy egy-két száz forint tiszta hasznót juttassunk

az éhezőknek, ezeket költünk el piperére, melynek ára többnyire külföldre vándorol, s költünk el akkor, midőn magunk is csaknem összeroskadunk a terhek sulya alatt. De nem bőjti prédikációt akarok tartani a farsangolóknak, meg lehetvén győződve, hogy a halak inkább hallgatták szt. Antal beszédét, mint az enyémmre figyelniök a vigadók; hanem csak azt vagyok bátor kérdezni, ha csakugyan olyan nagy az inség itt-amott, miért nem történnek a jobbmodu megyék-

ben a sujtott vidékek javára gyűjtések? Hol anynyi a szükölködő, mint némely tájakon hazánkban, ott a helybeliek adakozása elégtelen, s a kormány által nyújtott országos segély is, látom, csekély. Jobb lenne pedig az élöket menteni meg a haláltól, mint a holtaknak emelni sirköveket ily időben. Ezek várhatnak, amazok nem. De ne gondolja, szerkesztő ur, hogy a lapokat akarom felszólítani gyűjtögetésre. Nem azért mellözöm ugyan ezen utat, mivel egyszer, az erdélyi szükölködés alkalmával, figyelem nélkül hangzott el gyenge szavam s az ön készséges pártolása; ily kudarcoknak akárhányszor kiteszem magamat: hanem azért, mert jelen körülmények között gyakorlatiabb dolognak tartom, ha a gyűjtés megye- és községenként történik, a hol t. i. a tavalyi fagy s a tizenhétévi roppant adóteher még hagyott egy megosztható falat kenyeret, vagy egy nélkülözhető fillért. Mikor ezelőtt három négy évvel a pamutgyárak szüneteltek, s a munkások kereset nélkül sanyıldtek Franciaországban, a többi iparágakbeli munkások egy napi béröket adták oda szerencsétlen társaiknak, s a tisztviselők követték a nemes példát. Sokat tesztek-e föl véreimről, ha ehhez hasonló nemeslelkűséget várok tőlök is? Csalódni fogok-e reményemben, hogy az első, kik egy napi díjokat a népnek feláldozzák, azok lesznek, kik a népet képviselik s a haza atyáinak neveztetnek? De bármi legyen is sorsa ezen kérelemnek, méltoztassék az ide mellékelt csekélységet oda juttatni, a hol, véleménye szerint, legnagyobb szükség van rá.

Hazámról áttérve Párisra, bizonyosan olvasták önök, hogy a *Stécle* Voltaire-nak emelendő szoborra aláírást nyitott, ötven centimra határozva az egyénenkénti adomány maximumát, a végett, hogy a vállalat annál népszerűbb legyen. Több

lap — a szabadelvűeket értem — időszerűtlennek találta ugyan, de azért mind magáévá tette az indítványt. A türelmetlenség ellensége, a lélekismereti szabadság hőse, mondják, valamennyünk hátlájára méltó.

Én sem tagadom Voltaire érdemeit és nagyszerű befolyását: de bármennyire hódoljak is a vallásszabadság elvének, a vallástalanságot s még inkább a vallás gunyolását nem pártolom. Voltaire értett a rombolás, a tagadáshoz, de építeni, a rossz helyett tényleges jót alapítani nem tudott. S miként én, úgy gondolkodik felöle nem egy francia is, ámbár kétségtelen, hogy nagy része a szabadelvűeknek minden tényleges vallást, lenne az bár a legészszerűbb, feleslegesnek tart. Az ugynevezett „szabadgondolkozók“, kiknek tanaik Belgiumból származtak ide át, ily utat követnek. S ez, nézetem szerint, tévedés. De az államhatóság nem háborgatja, az senkit sem kényszerít, hogy gyermekét megkereszteltesse, hogy házasságát, mely a városházán köttetik, az egyházban is megáldassa, és ha meghal, papok által temettesse el magát. Még az eskünél sem kívánja a törvény, hogy istent hívja segítségül a tanu; hanem beéri, ha azt mondja: esküszöm.

Ily komoly tárgyak után ugye bár fölment ön engem attól, hogy a nap egyetlen nevezetessége, *Cora Pearl* kisasszonyról megemlékezzem, azon személyről, ki, miután és mialatt a demimonde leghírhedtebb nő arszlánja, a szinpadon is, (a Bouffes párisiens-ben) tapsokat és pénzt akar aratni. Mondják, hogy első fölléptekor az „Orpheus az alvilágban“ című operetben, a páholyok 500, s az első karszékek 100 frankon keltek el. Akárcsak a Bas-Empire korában élnénk.

Irányi Dániel.

Egy hét története.

— Február 8. —

(VK.) „Egymás után mennek a végső nyughelyre!“ Eltemettük az „öreg“ *Pákhót* is. Tulajdonkép távol állt még attól, hogy öreg legyen, csak mi hívtuk annak, mi, fiatalabb irótársai, kik sokszor elmentünk hozzá egy-egy jó tanácsért, utbaigazításért, s örömet hallgattuk véleményét, nézeteit, melyeket mindig nyájasan, kedélyesen mondott el, sokszor vidám elmésségekre burkolva, nehogy az látszassék meg rajta, mintha ő, a szerény ember, csakugyan tanácsokat adna. Az ő természetének szeretetreméltóságát épen az képezte, hogy szives, barátságos, áldozatkész volt min-

denki iránt, a nélkül, hogy neki magának a legkisebb követelése is lettek volna. Midőn mi őt a szeretet hangján „öreg-“nek neveztük, nem éveire, (hiszen csak 44 éves volt,) hanem gazdag tapasztalásaira gondolánk. E mellett — bár nem volt családja, — birt bizonyos „pater-familias-“i kedélyességgel, melynek melegét barátaira és fiatalabb irótársaira hinté.

Írói pályájának nagy munkálkodását — miután az eléggé ismeretes — rövidbe foglalhatjuk. Ő már igen fiatal korában az érettség költészetével kezdé, a min mások végezni szokták. Irt néhány

kitünően gúnyoros humoreszket, egy sikerült paródiát „Kont“-ra („Csont“ vándorszínésről,) több évig híres újdondásza volt a Csengeri „Pesti Hirlap“-jának; aztán hosszas betegsége és a forradalom után szerkeszté az „Ujabbkori ismeretek tárárt“, több népies könyvgyűjteményt, egy ideig a „Szépirodalmi Lapok“-at, s 14 éven keresztül a „Vasárnapi Ujságot“, politikai melléklapjával együtt.

Ez utóbbinak emléke mindig meg fog maradni időszaki sajtónk történetében. A legszomorubb években keletkezett, midőn a magyar egészen neki-búsulta magát, s vigaszra, buzdításra volt szüksége. E képes lap, jó ízű magyaros hangjával, válogatott cikkeivel, a jó és nemes ügyek pártolásával s a maga gondos egészségében épen olyan volt, a minőre akkor szükség vala. Csakhamar fel is lelhetők azt paloták és kunyhók asztalain. Ébreszté az olvasásvágyat, terjeszté az ismereteket, valamint a hitet egy jobb jövőben, az érdemek kiemelése által buzdítá a fiatal nemzedéket, megsziporítá az olvasók számát, s időszaki sajtónkban élénk és örvendetes versenyt idézett elő.

Mi a szerkesztői gondosságot, lelkiismeretességet és tapintatot illeti: *Pákh Albert* valódi példánykép. Sem önálló műveket nem írva, sem saját családi gondoknak, sem a társasélet örömeinek nem élve: minden idejét e lapnak áldozá. Szüksége lett: majd mindig azzal foglalkozni, és sokszor mondá, ha a házasság szóba jött: „ej, én sem élek egyedül, van családom, az öreg Vasárnapi, s feleségem, a kit úgy hívnak: „*Póli de Tikai*.“ (Politikai Újdonságok.)

A betegség, mely őt igen fiatal korában lepte meg, s kétszer üzte ki hosszú időre a hazából külföldi gyógyintézetekbe, a humoros költészet igen gazdag erét nyomta el ő benne. Ez ér alig buzoghatott többé; csak szikrákban — élcek, szójátékok és ötletekben — csillogott. A mely körben ő egyszer megfordult, s jókedvében vala, ott szelendűségét nem igen felejtik el.

Vidámsága annál csodálatosabb, mert e különben oly delinek termett alakot a betegség korán megtörte, és folyvást zaklatá. De szelleme mindig ép és egészséges maradt, s lapjait is valami friss levegő és nyájas derület árasztá el; úgy hogy utána igen nehéz lessz, (s ma még csaknem lehetlennek látszik,) a „Vasárnapi Ujságot“ úgy szerkeszteni, hogy az olvasók folyvást nagy hiányt ne érezzenek.

S e gondos ember halálát — mint mondják — gondatlanság okozta.

A pár hét előtti sáros, nedves időben egy vé-

kony topánban járt föl az akadémiai ülésekre (mert mind a tudós, mind a Kisfaludy-Társaságnak buzgó és tevékeny tagja volt,) s nem sok kellvén hozzá, hogy meghüljön, tüdőlobot kapott.

Tíz napig volt beteg, s bár sokat szenvedett, szerkesztői munkavágya az utolsó nap sem hagyta el. Halála előtt pár órával még utasításokat adott Ruzs Károlynak, e jéles fametszőnek, hogy mint készítsen el egy képet a jövő számra, melyet ő már nem fog megláthatni.

Kimulásának hire mindenkit mélyen meghattott. Annyi évi hirlapirói pályáján soha sem támadt neki egy ellensége sem; mindenki tisztelte becsületes jellemét és üdvös munkásságát, s mindenki szerette vidor kedélyét és nemes szívét.

Temetése nagy bizonyosság erre. Igazi *tisztességtétel* volt az. Koporsója körül lehetett látni Pest minden öreg és fiatal íróját, majd valamenyi szerkesztőtársát, kitünő művészeket, képviselőket, számtalan jó polgárt, fiatalságot, lelkes nőket, az értelmiség minden osztályából igen sok derék férfit.

Székács — a ki barátja volt — meghatva beszélt fölötte. Nem dicsőíté, csak hű képet festett róla egyszerű szavakkal. Kiemelte buzgalmát a világosság és igazság terjesztésében, ritka szerénységét és példás testvéri szeretetét. Valóban, ő verejtekének gyümölcsét másoknak áldozá, gondviselő atyja lön egy özvegy nővére számos gyermekének, s áldozatkész támogatója mindenkinek, a ki szívéhez közel állt.

Ily férfi emlékezete nem veszhet el. Az akadémiaiban *Gyulai Pál*, a Kisfaludy-Társaságnál *Szász Károly* ajánlkoztak, hogy emlékbeszédet tartanak fölötte; oly írók, kik az ő szellemi arcképét híven fogják festeni és az utódokra hagyni, mert szívéhez közel álltak, s benne a benső embert mélyen ismerék.

E fájdalmas veszteség leírása után szeretnők letenni a tollat, hogy elgondolkozzunk egy nemesen folyt pálya különböző korszakairól és az élet mulandóságáról. De rovatunk címe kérlelhetlenül int, hogy a hétnek más megemliteni való története is van.

Nem rég olvastuk a török példabeszédet, hogy három dolog van, mely nem ismer irgalmat: az idő, a halál és a zultán. De a mai keleti események után a zultán nevét bátran kitörölhetnők, hogy helyébe írjuk a *sajtót*. A kire ez valami kötelezettséget ró, annak azt teljesítnie kell.

Hiába ragyog most is szemünkben a részvét könyje: farsang van! és a zene röpke hangjaihoz és selyemtől suhogó keces alakjaihoz kell

fordulnunk. De legalább megengedi az olvasó, hogy csak röviden mondjuk el az „erdész-bál“ félsikerét, mely sajátlag alig lett egyéb, mint egy mágnási estély a redout kis termében; továbbá azt, hogy a félváros e héten a hajósegylet eredeti látnivalóira (Lehmann diszítéseitere) tartogató farsangi költenivalóját.

Különben most, midőn e sorokat írjuk, sokkal fontosabb ünnepekre is készül a főváros lakossága: kivilágításra, fáklyásmenetre stb. Ezekről azonban ma még nem lehet írunk, mert vagy megtörténnek, mire soraink az olvasó kezébe jutnak, s akkor az előkészületek emlegetése nagyon tul-szárnyalt pont lenne, vagy pedig egy kissé még

várni kell velök — s akkor a jövő héten is rá érhetünk.

Deák bécsi utazása, a Wieden melletti lapok tömjéne, melyek egykor csak egyszerű „Advocat“-nak gúnyolák e nagy polgárt, kit ma bámulatos államférfinak neveznek, a miniszter-jelöltek csoportos fölrándulása, az egyre föl és le röpködő hírek feszült várakozásban tartanak mindenkit.

Várjuk az új nap fölkelését, hogy sugarait üdvözölhessük.

Annyi borús, szomorú, kietlen időt éltünk át, hogy jól esik hinnünk e napfény állandóságában és termékenyítő melegében.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— v — („Fandango-táncosnők Szevillában“) cím alatt e szám 9-dik oldalán a spanyol élet egyik képét nyújtjuk. Ha Olaszországot a dalok hónapnak nevezik, épp oly joggal hívhatni Spanyolországot a táncok földjének. Tánc a spanyol legfőbb szenvedélye s még a bikaviador is — a legnagyobb veszély perceiben — keceses táncléptekben szökik félre a tajtékzó állat dühös dőfései elől. Spanyolországban a tánc nem áll azon eszeveszett keringelés, blazirt sétálás és disztelen ugrándozásból — mely galvanicus rángásokat juttat eszünkbe, miként Európa egyéb országainak termeiben, hanem itt a szinpadon, az el nem franciásodott szalónokban, az e célra különösen rendelt tánchelyeken, a csapszékek ivójában, a kutak előtt s a szántóföldek szériin, mindenütt az ősz, szenvedélyteli, plasztikus, — érzelmeket, égő vágyakat kifejező táncokat láthatni. Ha érdeklő olvasóinkat, itt elősorolhatjuk a szokottabb spanyol táncok neveit is, melyek némelyike szinlapjainkon is előfordul; ilyenek a *seguidillas*, *bolero*, *mauchegas*, *mollares*, *boleras de Jaleo*, *la jácara*, *el ole*, (mely Pepitát világhírűvé tette,) *polo del Contrabandista*, *ole de la curra*, *jaleo de Jerez* (Xeres)-*malaguznas del torero*, *jota*, *vito* sat. táncok, valamint a *fandango*, melyet és táncosnőit képünk ábrázol.

— (A tánc régi irodalma.) Azon befolyásról, melyet a tánc az emberi lélekre és testre gyakorol, igen sokat irtak különféle nemzeteknél, de mindnyájok között legtöbbet foglalkodtak ezzel a németek, s az ott erről megjelent könyvek közt legnevezetesebbek a következők: „A tánc kór- s erkölestani szempontból véve.“ Berlin 1795. S. W. Sponitzer. — „Bizonyítéka annak, hogy a kerítő egyik kufforrása nemzedékünk anyagi s szel-

lemi gyöngeségének.“ Halle 1795, irta S. I. Wolf. — „A táncnak befolyása az egészségre.“ 1801-ben. Landshut, irta J. E. Wetzel. „A tánc mint mulatság, s annak kártékony oldalai.“ Boroszló 1803, irta Wendt. „Rövid utmutatás, mikép kelljen magát viselni tánc előtt, alatt és után,“ irta F. Stahlman. Legrégibb nyomtatott könyv a táncról 1500-ban jelent meg, s az egy olasz hercegnőnek volt ajánlva. (S. A.)

— v — (Az angol tolvajok új csinju.) Az angol lapok szerint a londoni tolvajok oly eszközt találtak fel, mely igen veszélyes lehet a becsületes polgárookra nézve. Bebizonyult t. i., hogy ez iparlovagok a vasuton utazókat ópium-füsttel elkábítják, s ezeket aztán mély álmukban teljesen kirabolják. Ilyesmi történt nem régiben Cuningham nevű urral, ki a dundei bankban leteendő 18,000 ftot vitt magával. Ő elsőosztályu vasuti kocsiba ült s bankjegyeit bőröndben maga mögé helyezte. Két gentleman ugyanazon coupéba ült s udvariasan kérdezek: szabad-e dohányzásukat folytatniok? A válasz igenlő vala, s erre a gentlemanek elővevék esibukjaikat s a kocsit hamar telelőn kábító füsttel, úgy hogy Cuningham ur néhány pere alatt elkábult s mély álomba sülyedt. Mire fölébredt, akkorra sem pénzzel telt bőröndje, sem a két gentleman nem vala többé a kocsiban.

* (A párisi lapok) kimutatása szerint Franciaországban az ügyvédek és orvosok száma oly nagy, hogy a törvénykezési esetek száma csak 18-szor mulja fölül az ügyvédekét, egy orvosra pedig 14 betegesedési esetnél többet nem lehet számítani. Egy-egy ügyvédre tehát 18 törvénykezési esetnek kellene jutni, de ez oly kevés, hogy nem lehet utána megélni, pedig vannak ügyvé-

dok, kik százakra menő ügyeket tárgyalnak; hány marad már most foglalkozás nélkül; épen így van az orvosoknál is. Vigasztalásképen azonban megjegyzik a lapok, hogy a múlt évben Franciaországban 92-vel kevesebb orvosi, 105-tel kevesebb ügyvédi diplomát adtak ki, mint az előbbi évben, holott az azelőtti években e szám tetemesen növekedett.

* (*Egy kis statistika.*) Európába évenként 8000 mázsa théát szállítanak Chinából, 1855-ben 4000 tonna sulyu szöveteket Perzsiából, Indiából és Egyiptomból. Hollandiából 1854-ben 8000 tonna heringet küldtek szét; Amerikából 3000 tonna pamutot hoztak 1850 második és 1851 első felében. Középszámítás szerint Európában évenként 2 millió mázsa kávé, 5 millió mázsa cukrot fogyasztanak, s 60,000 akó tintára van szükség. A papirosfogyasztás is oly nagy, hogy az évenként elrongyolott ruhák már alig képesek fedezni. E fogyasztásban természetesen nagy szerepet játszanak a bankjegyek is és kártyák; ez utóbbiakat 35—40 millió tucatra lehet tenni. Ez oly tömeg, hogy egymásra rakva, a Mont-Blanc csucsát 34-szer haladná meg. Az acél-tollak készítése évenként 9 mázsa ércet emészt föl. Kissé szörszálhasogató kimutatások.

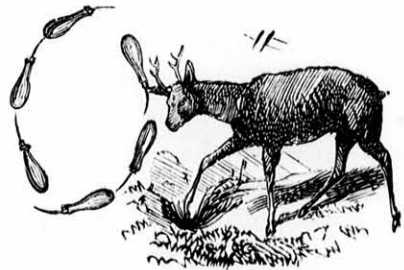
* (*Nevezetes gyalogló.*) Batich Vilmos az utóbbi öt év alatt körutat tett az ó világban és pedig a kējutazások emez idejében — gyalog. Batich Lübeckből való, a tudományok nagy barátja, de szegény ember. Azonban minden áron utazni akart s 1861. nyarán csakugyan utra is kelt, azon erős határozással, hogy gyalog lát országot-világot. Beutazta egész Európát, s innen átment Siberiába, aztán Persiába, Chinába, Indiába, s visszajött s a szent földet és Arábiát is meglátogatta. Sueznél Afrikába ment, utazott a Saharán is. Itt gyalogolt legkevesebbet, mert tevén járt két hétig; Algirt utba ejtve jött vissza Európába, hol már elveszettek tartották. Egész gyalogolása alatt sehol sem maradt tovább 3 napnál, kivéve Bombayt, hol forrolásban egy hóig feküdt. Egymaga tette meg az óriás utat, s azt mondja, hogy élvezetes „kirándulás” volt, pedig Batich ur már elmúlt 50 éves.

* (*Az elégett fát és kösznet*) ismét tüzelő szerré lehet fordítani hamvaiból, ha igaz, mit dr. Hoffer Konrád stuttgarti vegyészről irnak a lapok. Hoffer évek hosszú sora alatt törte fejét, mint lehetne a fa és köszén helyett a chemia segélyével tüzi anyagot föltalálni, hogy a tüzkészletek roppant fogyasztását egyensúlyozni lehessen. Most azt írják, hogy ez sikerült neki. A hamut s koakszot kell csak össze-

venni, és szilárd tömeggé alakítani. A megszilárdítás titkában van a diadal. Az így előállított tüzelő szer az elégett fának és köszénnek 62 százaléka, vagyis 38 rész vesz el csak az első egésnél. E vegyíték hamvát újra föl lehet használni 50 százalékkal, úgy hogy öt vegyíték már másfélszer adja ki a legelső izben elégett fa s köszén melegét. Kissé különösnek tetszik az egész, de óhajtható, hogy úgy legyen.

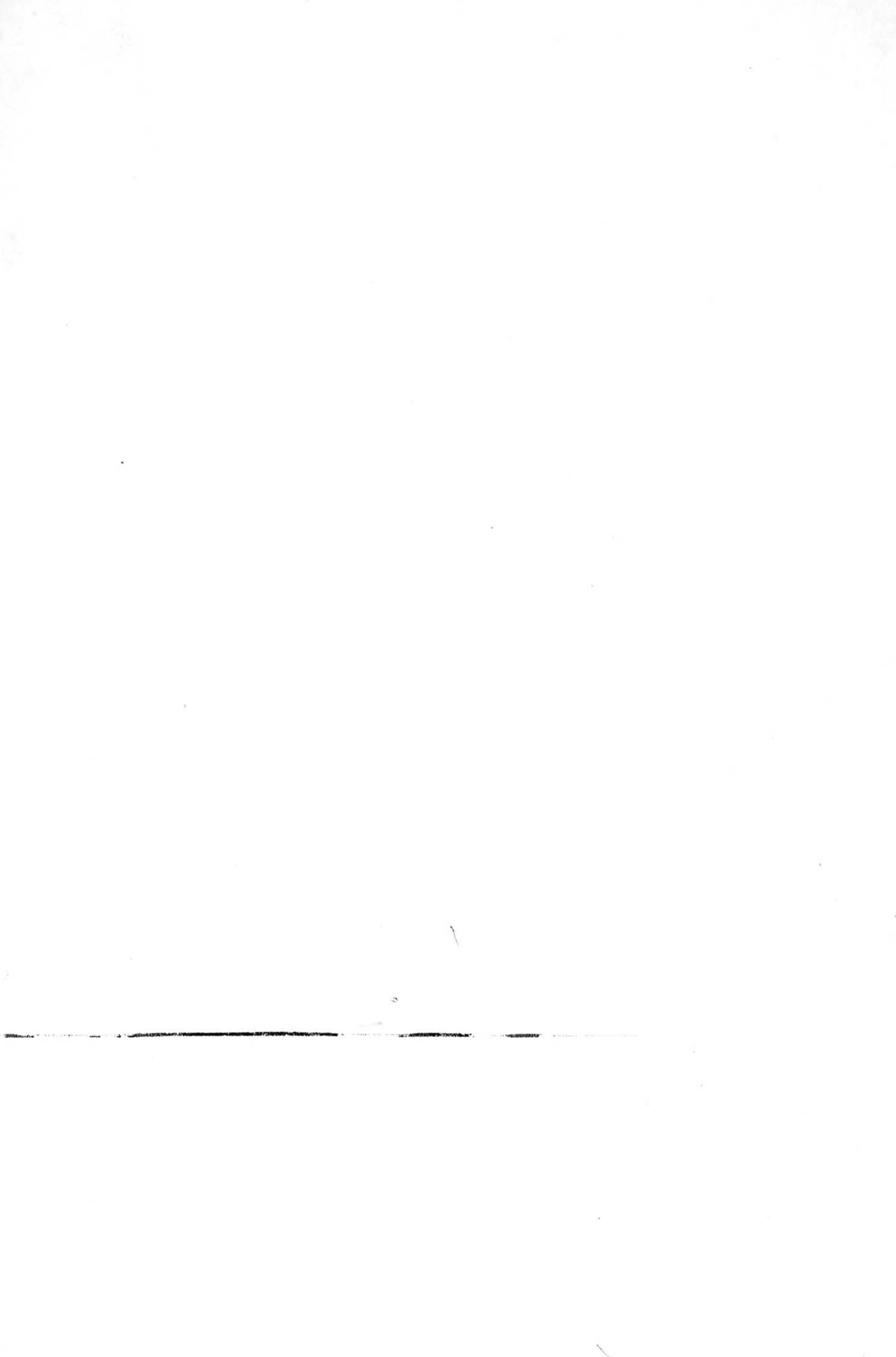
—v— (*Adat Páris csecsemőről.*) A párisi orvosi karhoz hiteles statistikai adatokat nyújtottak be, melyek szerint e világvárosból gondatlan vagy szerencsétlen szülők évenként egyre-másra 20,000 csecsemőt adnak ki ugymondott „kosztra” a környékbeli falvak szoptatós dajkáihoz, s hogy e számból évenként mintegy 15,000 gyermek hal el, táplálék-hiány miatt, min nem csodálkozhatunk, ha tudjuk, hogy némely szoptatós dajka 8—9 csecsemőt is fölállal. Vidéki olvasóinkat érdekelheti annak megtudása, hogy a csecsemők ilyenén falura adása fővárosunkban is nagyon divatozik, s ezt leginkább a eselédek, férjtelen anyák és a gyermekeiket nem ápolható napszámos és gyári munkásnők s — ha nem vagyunk roszul értesítve, — maga Pest város hatósága is teszik, ez utóbbi a lelenc gyermekekről gondoskodván így. Hogy tehát nálunk Pesten az ily nyomoru kis lények közt még aránylag megdöbbsentőbbnek kell a halandóságnak lenni, mint Páris vidékén, abból következtethetjük, mert Páris egészségi rendőrségéhez képest a miénk eddig olyan volt, mintha Kamesatkában, vagy Bornuban lakanánk. Uj kiáltó ok arra, hogy a lelencház ügyét végre az ország képviselote vegye kezeibe, valamint hogy közegészségi rendőrségről is gondoskodják.

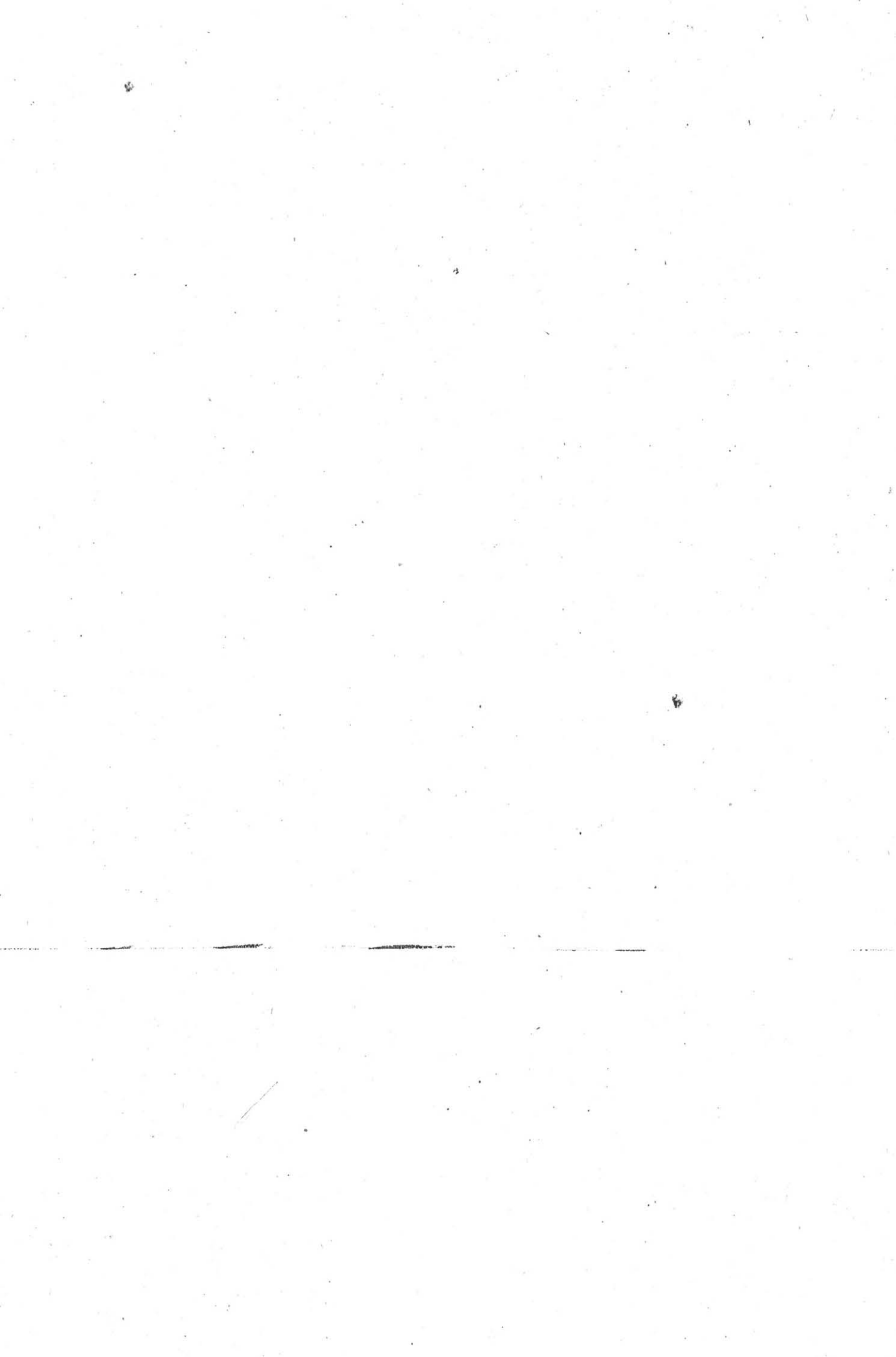
K é p t a l á n y

(Megfejtése a 8-dik számban lesz.)

— A 6-dik szám képtalányának értelme: „A házra mit kívánsz?”

Földváry ezredes f. hó 1-sején kiadott napi parancsában többi közt azt mondja: reményli, miszerint a felosztás csak rövid szünet, mert a legio csak félig érte még el célját. Köszönetet mond egyszersmind az olasz nemzetnek a hét év óta tanusított rokonszenvért, s a kormánynak a legio tartásaért.

* (*Magyar olvasó egylet*) alakult Galacon, Moldva-Oláhsországban, mely már is számos jó könyvvel rendelkezik. Ott lakó testvéreink szellemi érdekeiben cselekednek, kik az egylet könyvtárát gyarapítani segítnek. Az ajándékozók ez által az alapítók sorába lépnek.

* (*Bukurestből*) Koos Ferenc igen szomorú adatok kimutatása mellett szólal föl a „K. Közlöny”-ben, hogy ne hocsássák a székelységet Bukurestbe, vagy ha oda menetelüket nem gátolják, gondoskodjanak felőlük, hogy ne legyenek kiteve oly zaklatásoknak, minők ott napi renden vannak. A bukuresti és osztrák kormány közt szerződés van, hogy az utlevél nélkül ott tartózkodó alattvalók kiadassanak, miután osztrák területről a katonai kötelezettség alól sokan menekülnek Oláhsországba. Csakhogy Bukurestben nagyon is szigorúan teljesítik a szerződést, s az utlevél sem igen biztosít. Bukurestben utóbbi időben oly sokat építettek, az országban annyi kézi munka volt, hogy a munkások szükségét érezték. A Székelyföldről tehát sokan mentek át munkáért. Koos azt írja, hogy most valóságos hajtóvadást tartanak az osztrák alattvalókra, kiknek legnagyobb részök székely, összefogdossák őket, láncra fűzik, s esőben, sárban, fagyban, rongyokban szállítják gyalog Brassóig, 16 mértföldnyi uton. Legtöbbször meglepi valahol a munkásokat, s rakásra hajtják őket oly fogadóba, hol a tüzet még nevérről sem ismerik. Kik ellenszegülnek, mert utlevél van, a rendőr előhívja többi társait, s a szerencsétlenre annál rosszabb sors vár. Ha csak szökevény katonaköteles ifjakat szednék össze, helyén volna, de az 50—60 főből álló csapatok közt, melyeket utnak indítanak, igen sok hajlott korut is lehet látni. A tudósító elismeréssel emlit meg egy Róbert nevű vendéglőst, mint ki egy ízben 50 kenyert adott be a fogházba a szerencsétleneknek. Egyebet is adott volna, de nem engedték meg. A „K. Közlöny” szerkesztője ajánlja e tudósítást különösen a székely lelkészek figyelmébe, hogy tartsák vissza minden áron a kivándorolási akarókat. Hiszszük, hogy az együtt levő országgyűlés mielőbb figyelembe veszi a székely kivándorlás ügyét, s intézkedni fog megszüntetése felől.

—v— (*A Pesten megjelenő lapok.*) Budapestén ez év elején összesen 72 lap jelent meg, melyek közül 48 magyar, 17 német, 3 román, 2 tót és 2 szerb nyelven adatik ki. Ezen 72 lap közt van 9 napi és 63 heti és havi lap. A 72 összesen 87,660 példányban adatik ki.

— (*Vasut Európán keresztül.*) Nemrég nyit meg a vasuti közlekedés Madrid és Badajoz között, s most már szakadatlan vasuti összeköttetés létezik az Európának két ellenkező végén fekvő nagy kereskedelmi központok: Nisney-Nowgorod

között Oroszországban s Oporto között Portugalban. Azon pályák hossza, melyek e közlekedést eszközlik, 878 mértföld. A mostani menetrendek szerint ezen utat 8½ nap alatt lehet megtenni, s egy ily utazás a második helyen 160½ tallérba kerülne.

—v— (*Fiume s a magyar miniszterium.*) A magyar tengerpartról írja egyik t. munkatársunk, hogy a fiumei polgárság korelnökének, Matkovich Gáspárnak indítványára, a magyar miniszterium ki nevezésének eseményét nagyszerűen fogják megünnepelni, s az ünnepélyek rendezésével megbízott választmány már megalakult. A miniszterium ki nevezésének biztos hírére a várost kivilágítják, a házak és kikötőkben levő hajók zászlókkal lesznek földiszítve, s ezenkívül népünnepélyeket is rendeznek. A választmány azt is elhatározta, hogy az ünnepélyek alkalmával az ottani horvát hivatalnokok megsértésére semminemű kihágást meg nem enged, nem úgy mint a horvátok, kik 1848-ban a várost karhatalommal foglalván el, a magyar zászlókat és magyar kormányi hivatalnokokat kímélet nélkül távolították el. — Megemlítjük még azt is, hogy Fiume küldöttséget meneszt Matkovich Gáspár vezetése mellett Pestre, a mint a miniszterium ki van nevezve.

—v— (*A magyar tánc Amerikában.*) New-Orleansből írja nekünk egy hazánkfia, hogy az ottani egyik színházban Rhode nevű híres német táncosné mult hóban több ízben mutatta be az amerikaiaknak magyar táncunkat. A táncosné csikó ruhába öltözve, — kalapján széles nemzeti szalaggal, — lejté el csárdásunkat, s mutatványa (miként magyar levelezőnk mondja) „meglehetősen” esett ki, de az amerikaiaknak annyira tetszett, hogy a csárdást háromszor kellett újból eltáncolnia. Még a new-orleansi németeknek is tetszett.

—v— (*Párisból vett értesülésünk szerint*) Horn Ede hazánkfia nem Michel Chevalier helyetteseül a „Collège de France”-ban, hanem egy kereskedelmi iskolában neveztetett ki a közgazdaság tanárának a keresk. kamara által.

—v— (*Az osztrák katonaság egyénruháját*) megint megváltoztatni készülnek. A huszárokon már kevés magyar öltönydarabot láthatni, mert a kámzsás barna köpönyeg — mit gr. Pálffy Mór honosított meg — s a kék Garibaldi-üng idegen. Hír szerint a magyar bakancsosok ezentul széles karimás kalapot s térden alul kamáslikba gyúrt bugyogót fognak kapni.

—v— (*Oridni lakomára készülnek Párisban*) július 1-jére, azon napra, melyen a világtárlat kiállítói közt a kitüntető jutalmakat ki fogják osztani. E célra az elizéi mezőkön levő régi iparparlót iszonyu nagy teremmé alakítják át, melyen emelvény lesz a császár trónja s aztán körasztalt állítanak föl, mely körül 10,000 meghívott vendég foglalhat helyet; fölül az akkoron Párisban levő uralkodók, aztán a diplomatai testületek, a kiállítási bizottmányok tagjai, s végre az érmekek és diplomákkal kitüntetett kiállítók. Lakoma alatt oly zenekar fog játszani, mely 7—800 tagból áll, s az egész ünnepély költségei hétszázezer frankra vannak számítva.

* (New-York-állam a nevelésre) évenként majd négymillió dollárt fordít, aránylag legtöbbet minden állam közt. Összesen 12,507 iskolája, 29,047 tanítója van. A tanítók nagyobb része nő, nemcsak azért, mert számosak a leányiskolák, hanem mert a nők a fi-iskolákban is sok helyen tanítanak.

H. F. urnak. (VK.) Egyik tárcámban azt kérdelem: mit keresnek a régiségek a világkiállításán, — holott az iparpalota nem muzeum, s a mai világot akarja képviselni, nem pedig a rég elmúlt időt. Tettem e kérdést azért, mert ismerem a világkiállítási eszme eredeti céljait; emlékezem *Albert herceg* azon beszédére is, melyben e törekvéseket és azok határait körvonalozta; sőt személyesen is lévén szerencsém világkiállítást látni, ott a mai idő gyártmány-halmazában nem vettem észre régiségeket. E tapasztalások bátorítottak föl a főntebb érintett kérdésre. Ön a *P. Naplóban* szives volt felvilágosítani, hogy a párisi kiállításnak egy új osztálya is lesz, a „*Histoire du travail*” (a munka története), melynek gyakorlat iparhaszna az, hogy az iparosok eredeti formákat stb. leshetnek el a különböző országok régiségeiből. Készönöm e felvilágosítást, s szivesen megadom magamat, annál is inkább, mert az ön sorai szerint e régiségekkel becsületet vallunk. De azt már nem köszönöm, hogy e felvilágosítás kapcsán a *régészetnek* a bontonhoz tartozó gunyolását emlegeti. Ez azt mutatja, hogy nem csak a poéták fulérzékenyek s kissé képzelgők, hanem régiségtudósok is. Kelt Pesten, febr. 14.

— (*Hibajavítás.*) A „*Hazánk*” f. é. 6-ik számában „*Adatok I. Rákóczy Ferenc és Zrinyi Ilona menyegzőjéhez*” cím alatt megjelent cikkbe nagyobb sajtóhiba csuszott be (90. lap, 2-dik hasáb, 48. sor.) Azon disztrakoma ugyanis, melyet Bártfa a nász-pár tisztelőre rendezett, nem 150 ft és 60 denárba, hanem 154 ft és 60 denárba került.

Irodalom.

— (*Alkotmányok gyűjteménye.*) Irta Jánosi Ferenc, kiadta Pfeiffer Ferdinánd; két kötet. Az első az angol alkotmányt ismerteti, a második pedig az amerikai Egyesült Államokét, Svájcét, Franciaországot és Belgiumét. E könyv korszerű s mindasoknak hasznos olvasmányul szolgál, a kik politikával szeretnek foglalkozni; már pedig ezzel napjainkban mindenképp foglalkozik.

— (*Ötven L. Kis Utókösz*) című gyermeklapjának 1-88 száma megjelent, piros borítékban, jó nagy betűkkel nyomtatva, számos képekkel s gyermekeknek való jó cikkecskék és versekkel. Előfizetési ára egész évre 4, negyedévre 1 ft.

— (*Üdvardy Géza „Költeményeire”*) most bocsátá ki Dalmady Győző az előfizetési felhívásokat. Üdvardy fiatalabb versköltőink közt egyike azoknak, kiknek műveiben tanulmány, a nyelv gondos kezelése és egésszerűség érzelmek látszanak. Olvasóink több, e lapokban közölt költeményéből ismerhetik őt s mai számunk is hozza egyik művét. — E versgyűjtemény csendes kiállítású vastag kötetben fog jövő hó főzépén megjelenni, s előfizetési ára 1 ft, mely összeg Heckenast Gusztáv kiadóhivatalába (egyetem-útca, 4. szám) küldendő. Díjazépdány 2 ft; gyűjtők minden 10 után másolatpéldányban részesülnek.

— (*Gyűjtemény Pázmány Péter összes műveiből.*) Gyűjtötte és kiadta Vargyas Endre Győrből; egy tömött kötet, ára 1 ft 50 kr. Pázmány Pétert, az ország e nagyevű primását, iro-

dalomtörténetünk ezen halhatlan alakját ösmeri a művelt magyar olvasó közönség s így örömmel fogadhatja műveinek előttünk fekvő gyűjteményét, mely mint nyelvünk 16-dik századbéli emléke, büszkeséggel tölthet el minket, mert élő bizonyossága annak, hogy ez simább, erőteljesebb és fejlettebb vala már akkor a németénél. E gyűjtemény Pázmány legjelesb s igazán megragadó erkölcsi elmélkedéseit foglalja magában, s ezeket Vargyasnak értekezése előzi meg, melyben a nagy szónok és író irodalmi jellemrajzát adja.

— (*„Abauj monographiája.”*) írta Korponai János, — nem sokára már teljesen köz-kézben foghat torogni. E jeles műnek most jelent meg Kassán VIII. és IX-dik füzeté, s mindögyöknek ára — valamint a megelőzőttété is — külön-külön 30 kr.

— (*„Istvánfy Miklós nevezetes munkája.”*) „Magyarország története 1490-től 1606-ig”, mely eredetileg latin nyelven lévén írva, ma már csak a tudós világ által (s még az által is csak ügygyel bajjal) volt használható, ezután minden művelt magyar olvasó számára nyitott kincsé válik, mert azt *Vidovics György* ur magyarra fordítva adja ki. Az első füzet e műből a napokban jelent meg ifj. Csáthy Károly bizományában; ára 1 ft. — Ismételve üdvözöljük ezen fordítást, mely hazánk egyik jeles történeti könyvét nyitja föl az olvasó közönség számára.

Zeneművek.

(*Róssavölgyi és társa műkereskedésében*) következő újabb zenemű jelent meg: „Több is veszett Mohácsnál,” és „Helyre Kati,” zongorára alkalmazott lassu és csárdán, Konkolyi Miklóstól. Ára 60 kr.

Szerkesztői üzenetek.

- „*A rész elterjedéséről*” közölve lesz.
- *Mármaros-Szigetre*: Sz. L-nak. Eddig egyéb cikkek szorították ki, de reméljük, hogy már nem sokára jöhet s akkor az újabb is követi. — Lapunk mult első félévi folyamával már nem rendelkezhetünk. A képek utban vannak.
- *M. Szigetre*: H. b-nak. A küldeményeket köszönjük. V. L. urnak írni fogunk.
- *Ó-Budára*: Borúnak. Folyékonyak biz azok, de kissé cinikusok, meg kissé pongyolák.
- „*Ifjú vagyok*”, — látszik e versből is.
- *Pesten*: V. S-nak. A cikket kívánsága szerint nem fogjuk közölni. Azt egyébiránt, hogy a megkezdett utról le akar térni, nem helyeselhetjük, mert azon nemes foglalkozás választott életpályájának épen nincs utjában.
- *Pozsonyba*: V. S. A földalatti római templom rajzát és ősmertésését következő számunkban adjuk.
- *Kassára*: T. J. nek. Utnak indítottuk A régi arcképet örömmel s köszönettel vesszük.
- *Csik-Szeredára*: F. N. I-nek. A közlendőik sorába jutott.
- *N. Enyédre*: Sz. K-nak. A „*kornyeledra*” vonatkozólag az utolsó közlemény óta ismét három rendbeli cikket küldtek be hozzánk; nézetünk szerint azonban Thaly Kálmán barátunk cikke lefejezhető a megkezdett hasznos polemia, s hogy az meddővé ne váljék, mi is magunk részéről befejezetnek nyilvánítjuk, csupán azt jegyezvén meg Kenessey kapitány ur szives közléseiből, hogy „*cornette*” a tengerészeti műszótarban is zászlót s pedig személyi lobogót jelent.
- *Ipolyadghra*: D. Gy-nak. Üdvözet s köszönet, hanem nagy az előtte járók rendje.
- *Párisba*: Bizonyos parancsoló tekintetek követelték a levél egy részének kihagyását; — a kérdésre nézve rövid időn válaszolunk.
- *Kolczavárról*: M. A-nak. Megkaptuk.

A kiadó-hivatal üzenetei.

- *Szegedre*: V. E. Dec. 9-ikén indult el innen; egyébiránt már tettünk lépést a postán.
- *N. Váradra*: V. G. Dec. 9-dikén indultak el.